

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**Тлумачний фінансовий словник
з практичними завданнями до змістового модуля №3
«Наукова комунікація як складова фахової діяльності»
з дисципліни «Українська мова за професійним
спрямуванням» для студентів економічних спеціальностей
денної та заочної форм навчання**

2024

Глумачний фінансовий словник з практичними завданнями до змістового модуля №3 «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання/Укл. Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 94с.

Укладач: Бондарчук Катерина Сергіївна, доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки НУ «Запорізька політехніка»

Рецензенти: Пуліна Тетяна Веніамінівна, професор, доктор економічних наук, завідувач кафедри менеджменту НУ «Запорізька політехніка»

Відповідальна за випуск: Бондарчук К.С., доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки

Затверджено
Протокол засідання кафедри
українознавства та загальної
мовної підготовки
22 січня 2024, №5

Затверджено
Протокол засідання
науково-методичної ради
гуманітарного факультету
23 січня 2024, №1

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Тлумачний фінансовий словник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання.....	7
2. Практичні завдання для самостійної роботи студентів.....	89
3. Рекомендована науково-навчальна і наукова література для виконання практичних завдань змістового модуля №3 «Наукова комунікація як складова фахової діяльності» з «УМПС».....	93
4. Список використаних термінографічних джерел.....	93

ПЕРЕДМОВА

З бурхливим розвитком науки в ХХ ст. з'являються окремі терміни й цілі терміносистеми, серед яких помітне місце посідає економічна термінологія, що зумовило потребу в її упорядкуванні. Важливим напрямом роботи фахівців і лінгвістів стала підготовка і видання термінологічних словників різного типу. Перші економічні термінологічні словники укладені на початку української державності завдяки створенню термінологічних комісій, згодом об'єднаних у Інститут української наукової мови. Серед них – виробничий словник І.Шелудька (1931), виробничий бюлетень (1936), пізніше – «Словник соціально-економічної термінології» (К., 1966; укл. С.Воробйова й Т.Молодід), у якому зафіксовано 20147 термінів. 70-80 рр. ХХ ст. позначені спадом спеціальної лексикографії, а економічних словників не видавали взагалі. Небувале пожвавлення термінографічної справи розпочалося з початку 90-х років ХХ ст., викликане впровадженням Закону «Про мови в УРСР». Інтенсивно змінюється лексичний склад мови в тих сферах, які безпосередньо пов'язані з економікою. Перехід української економіки від планової соціалістичної до господарювання за ринковими законами спричинив появу значної кількості термінологічних одиниць, переосмислення лексичного значення вже відомих найменувань економічних понять, частина термінів відходить до пасивного пласту лексики. Тому надзвичайно важливою справою стала систематизація економічних термінів, що стимулює термінографічну роботу в економічній галузі. Термінологічним словникам останніх десятиліть властиве видове розмаїття за широтою охоплення термінологічної лексики. У 90-х роках укладено багатогалузеві словники, серед яких – академічна праця, що витримала вже два видання – «Новий російсько-український словник-довідник» (Київ, 1998 р. – 85 тис. термінів та 1999 р. – 100 тис. термінів) юридичної, банківської, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери (С.Я. Єрмоленко, В.І.Єрмоленко, К.В.Ленець, Л.О.Пустовіт). Найбільш ґрунтовно в цей період опрацьовано термінологію економіки й менеджменту, результатом чого стало видання 73 галузевих словників, серед яких – перекладні й тлумачно-перекладні. Вони містять як галузеву термінологію загалом, так і за напрямками економічної сфери: банки, фінанси, мікроекономіка, ринкова економіка, зовнішня економіка, фондовий ринок, біржова торгівля, бухгалтерія тощо.

У ці роки домінувала російськомовна наукова навчальна та довідкова література, що спричинило створення перекладних словників, серед яких переважають російсько-українські. Серед них «Російсько-український словник сучасних банківських, фінансово-кредитних та комерційних термінів» (Харків, 1997; укл. О.П. Корж); «Українсько-російський та російсько-український словник банківських і страхових термінів» (Дніпропетровськ, 1995; укл. В.Я.Пласієнко); «Російсько-український та

українсько-російський словник фінансової термінології» (Харків, 1997; укл. М.В. Афанасьєва). У 2006 році видано «Англо-український словник з бізнесу» (Львів, 2006; за ред. Н.М.Семко). Характерною особливістю термінологічної лексикографії є видання багатомовних перекладних словників, найпоширенішу групу серед яких становлять тримовні: «Словник-посібник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський» (К., 1997; укл. О.М. Дрозд, В.В.Дубічинський, А.С. Д'яков, В.А. Зубарева, Т.Р. Кияк); «Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів. Українсько-англійсько-російський» (К., 2003; укл. Л.М. Алексеєнко, В.М. Алексеєнко). Заслужують на увагу чотиримовні словники: «Українсько-російсько-англійсько-німецький тлумачний та перекладний словник термінів ринкової економіки» (К., 2001; за ред. Т.Р.Кияка); «Словник аграрної економіки. Німецько-англійсько-російсько-український» (К., 1997; укл. Л.О. Хоменко).

Пропонований тлумачний фінансовий словник містить 860 слів-термінів і терміносполук. У ньому подані терміни, найбільш уживані в економічній сфері, зокрема у сфері фінансів і банківської справи, бухгалтерського обліку та аудиту, в тому числі в зовнішньоекономічній діяльності, за якими здійснюється підготовка фахівців у НУ «Запорізька політехніка».

Без опанування цієї термінолексики неможливе оволодіння фаховим матеріалом. У словнику відображено зміни, що сталися в економічній системі України за останні два десятиліття, протягом яких виникли нові форми власності та господарювання, введена нова грошова одиниця, розпочата власна зовнішньоекономічна діяльність.

Терміни та терміносполуки розміщені з дотриманням суворого алфавітного порядку з урахуванням подальших літер та слів, наприклад: *дефлятор, дефляція, дефолт; договір кореспондентський, договір кредитний*. Якщо реєстровий термін має синонім, його подано в дужках: *витяг (виписка) з банківського рахунку; трансферт (трансфер); відклик (відкликання)*. Усі словникові статті подано в доступному, проте не спрощеному вигляді. Вони містять інформацію, яка стосується не лише тлумачення термінолексики, але й найбільш складних орфоепічних та морфологічних норм.

Зокрема, для іменників чоловічого роду другої відміни наведено закінчення у формі родового відмінка однини з урахуванням певних фонетичних процесів, як-от: *касир, -а; прибуток, -тку; злиток, -тка; дохід, -оду*. Для іменників третьої відміни в тій же граматичній формі зазначено чергування голосних: *рентабельність, -ості; ліквідність, -ості*.

У ролі першого слова терміносполук виступають в основному іменники, подані в початковій (вихідній) формі (називний відмінок однини):

аукціон кредитний, база оподаткування. Виняток становлять ті, що вживаються тільки у формі множини: *авари, агрегати грошові, кошти.* Якщо основне лексичне значення терміносполуки міститься у прикметнику, саме він стає реєстровим словом: *валовий дохід, вільна економічна зона, вільна митна зона.*

Якщо реєстрове слово має два і більше значень, то в тлумачній статті вони виділені арабськими цифрами 1); 2) і т.д., які відповідають кожному значенню терміна.

Особливістю словника є те, що терміни іншомовного походження супроводжуються етимологічними довідками, в яких зазначено, з якої мови термін запозичений, що не потребує додаткового користування етимологічним словником чи словником іншомовних слів. Опанувати правильну вимову термінів допоможуть проставлені наголоси.

До тлумачного словника додано практичні завдання для організації самостійної роботи студентів. Отже, пропонований словник має універсальне призначення та може бути використаний і як довідкове видання, і як посібник для засвоєння основних норм сучасної української літературної мови.

Словник призначений для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання. Може бути корисним для широкого кола осіб, що задіяні у сфері економіки.

Український алфавіт

Aa Бб Вв Гг ґґ Дд Ее Єє Жж Зз Ии Іі

Її Йй Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр Сс Тт

Уу Фф Хх Цц Чч Шш Щщ ь(м'який знак)

Юю Яя

1. ТЛУМАЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ СЛОВНИК ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

А

Абсолютна додаткова вартість, -ості – додаткова вартість, що виробляється шляхом абсолютного подовження робочого дня за межі необхідного робочого часу або в результаті підвищення інтенсивності праці.

Авіль, -ю – вексельне гарантування, поручительство, за яким особа, що його здійснює (аваліст), бере на себе відповідальність перед власником векселя за виконання векселедавцем зобов'язань щодо оплати цього векселя.

Аванс, -у (франц. avance, від avancer – платити наперед) – 1) грошова сума, яку перераховують згідно з договором наперед у рахунок майбутніх платежів за матеріальні цінності, виконані роботи чи надані послуги; 2) грошова сума, яку видають працівникові підприємства в рахунок належної йому заробітної плати або на витрати у зв'язку зі службовим відрядженням чи на господарські видатки.

Авізо (італ. avviso – повідомлення) – офіційне письмове банківське повідомлення про виконання розрахункової операції. Використовується банками для повідомлення своїм клієнтам про дебетові та кредитові записи, залишки коштів на рахунках.

Авуари (від франц. avoir – майно) – 1) різні активи (готівка, чеки, векселі, акредитиви), за рахунок яких можуть бути здійснені виплати і погашені зобов'язання їх власників; 2) грошові ресурси банку в чужоземних валютах, цінних паперах, золоті, що є на його рахунках у закордонних банках.

Агєнт, -а (від лат. agens (agentis) – діючий) – фізична або юридична особа, яка виконує функції довіреної особи, посередника, уповноваженого здійснити певні дії від імені іншої особи (принципала) за його дорученням і в інтересах цієї особи. У фінансово-комерційних операціях агентами є брокери, дилери, маклери, комісіонери, фондові менеджери, адвокати.

Агрегати грошові (від лат. aggregatus – зібраний) – види грошей, коштів, що відрізняються один від одного ступенем ліквідності, тобто здатністю швидко перетворюватися в готівку. Є показниками структури грошової маси.

Адміністративно-управлінський персонал, -у – керівники, працівники апарату управління, спеціалісти організацій, підприємств та їх структурних підрозділів.

Ажіо (італ. aggio) – відхилення курсу валюти, акцій, векселів та інших цінних паперів від їх номінальної вартості або паритету в бік перевищення.

Ажур, -у (франц. ajour, від ajourer – робити наскрізним) – стан бухгалтерського обліку, коли всі записи на рахунках роблять у день здійснення господарських операцій або обліково-розрахункові операції виконуються вчасно.

А-кóнто (італ. a conto – в рахунок) – платіж, здійснений імпортером на рахунок експортера як попередній розрахунок (передоплата) за імпортовані товари, роботи чи послуги.

Акредитів, -а (лат. accreditivus – довірний) – грошовий документ, за яким одна кредитна установа (банк) згідно з заявою клієнта доручає іншій установі здійснити за рахунок спеціально заброньованих для цього коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажені товари чи надані послуги.

Акселератор, -а (від лат. accelero – прискорюю) – показник, що характеризує певні процеси державного регулювання ринкової економіки. Коефіцієнт акселерації (акселератор) характеризує зміну обсягу інвестицій, спричинену підвищенням чи зниженням споживчих витрат.

Актив, -у (від лат. activus – діяльний, дійовий) – частина бухгалтерського балансу (ліва сторона), яка відображає на певну дату всі належні підприємству активи (матеріальні цінності, кошти, боргові вимоги).

Активи – економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності і належать підприємству на правах власності.

Розрізняють активи: грошові, ліквідні, матеріальні, неліквідні, нематеріальні, оборотні (поточні), операційні, паперові, позаоборотні, процентні, резервні міжнародні, робочі, страхові, фінансові, чисті.

Акцепт, -у (лат. acceptus – прийнятий) – згода на оплату або гарантування оплати платіжних документів. Використовується для розрахунків за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги у внутрішньому й міжнародному товарно-грошовому обігу.

Акцептáнт, -а – особа, яка акцептує (підписує) платіжний документ, зокрема вексель (трату), беручи на себе зобов'язання своєчасно його оплатити.

Акці́зи (від лат. accidere – обрізую) – непрямі податки на товари і послуги, включені до ціни і сплачувані за рахунок покупців.

Акціо́нер, -а – власник акцій, співвласник акціонерного підприємства. Має право на отримання доходу від акцій, якими він володіє.

Акціо́нерний капіта́л, -у – засоби акціонерного товариства, утворені шляхом об'єднання багатьох індивідуальних капіталів.

Акціо́нерне това́риство – основна форма організації великих та частини середніх підприємств, капітал яких формується шляхом продажу акцій та інших цінних паперів.

Акція (від франц. action – цінний папір, від лат. actio – розпорядження, дозвіл) – цінний папір без визначеного часу обігу, що засвідчує участь його власника у статутному фонді акційного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним.

Акції поділяють на такі види: безголосі, безкоштовні, безоплатні, відкладеного фонду, засновницькі, іменні, на пред'явника, одноголосі, плюральні (багатоголосі), преміальні, преференційні, привілейовані кумулятивні, прості.

Альпа́рі (від італ. al pari букв. – порівну) – відповідність (рівність) ринкового (біржового) курсу цінних паперів чи валюти їхньому номіналові.

Амортиза́ція основні́х фо́ндів (від лат. amortisatio – погашення, сплата боргів) – 1) списання протягом певного часу згідно з вимогами оподаткування та бухгалтерського обліку початкової балансової вартості основних фондів з метою відшкодування витрат на їх придбання; 2) зниження вартості основних фондів у процесі їх використання.

Ампліка́ція – копія розписки про прийняття грошей або копія певного акта.

Ана́ліз, -у господа́рської дія́льності – вивчення практичної діяльності суб'єктів господарювання за певний період з метою підвищення ефективності їх діяльності.

Анатоцізм, -у – нарахування процентів на проценти, тобто не лише на початкову суму вкладу чи боргу, але й на проценти, що вже набігли з цієї суми за певний час.

Анулювання (ануляція) – процес визнання недійсними акцій чи інших цінних паперів у разі їх втрати. Може полягати в опублікуванні відповідного оголошення у спеціальному виданні.

Арбітраж, -у – 1) спосіб розв'язання суперечок, конфліктів, нез'ясованих питань (у тому числі й фінансових), що виникають між юридичними особами в процесі їх господарської діяльності; 2) одночасні купівля і продаж певного фінансового інструмента (цінних паперів, валюти тощо) чи аналогічних фінансових інструментів на різних ринках з метою отримання прибутку від різниці в цінах, ставках процента, валютних курсах тощо.

Асигнування бюджетні (від лат. assigno – призначаю) – кошти державного та місцевого бюджетів, що виділяються на розвиток економіки держави, фінансування соціально-культурних заходів, оборону країни та утримання органів державної влади й управління.

Асоціація банківська – добровільне об'єднання приватних банків з метою захисту своїх професійних інтересів, зокрема забезпечення банкам сприятливих законодавчих норм, уніфікації правил використання банківських операцій тощо.

Аудіт, -у – перевірка офіційної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству.

Аудитор, -а (від лат. auditor – слухач) – працівник аудиторської служби, який здійснює незалежну експертизу чи контроль за дотриманням установленого порядку проведення фінансово-господарських операцій, бухгалтерського обліку та звітності, надає із цих питань консультаційні послуги.

Аукціон, -у (від лат. auctio (auctionis) – збільшення) – продаж товарів, майна з публічного торгу покупцеві, що запропонував найвищу ціну.

Аукціон валютний – організована форма проведення операцій з купівлі-продажу чужоземних валют за конкурсом покупців.

Аукціон золотий – продаж золота з публічних (прилюдних) торгів.

Аукціон кредитний – одна із форм продажу кредитних ресурсів Національним банком України комерційним банкам та іншим кредитним установам.

Б

Ба́за (франц. base – основа) – фінансова чи інша інформація, що стосується моменту чи періоду часу, який беруть за основу для порівняння (оцінки) подальших змін аналізованого процесу або явища.

База оподаткува́ння – базова вартісна величина конкретного об'єкта оподаткування, за якою нараховують певний податок.

Ба́зис, -у – 1) підвишка до біржового котирування чи знижка з нього, які є предметом торгу; 2) різниця між ціною товару чи фінансового інструмента, проданого з умовою постачання через певний час, і ціною того самого товару, проданого за готівку з умовою негайного постачання.

Ба́зисна величи́на – величина показника, з яким порівнюється будь-яка інша (поточна, звітна) величина.

Ба́зисна ціна́ – попередньо погоджена покупцем і продавцем ціна. Вона є основою для визначення реальної ціни, яка доповнюється скидками і націнками залежно від кон'юнктури ринку, сорту чи якості товару тощо.

Ба́ла́нс, -у (франц. balance, букв. – терези, від лат. bilanx – той, що має дві ваги чаші) – спосіб групування цифрових показників, що характеризують певне явище (зокрема наявність і використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів) через зіставлення або протиставлення окремих його сторін.

Ба́ла́нс бухгалте́рський – основна форма бухгалтерської звітності, що показує в грошовій формі процес кругообігу господарських засобів підприємства та їх участь у розширеному відтворенні.

Ба́ла́нс грошові́х доходи́в і ві́трат насе́лення – система взаємопов'язаних показників, що відображають формування грошових доходів населення та їх використання.

Основним його призначенням є прогнозування грошових доходів населення за їх видами (заробітна плата робітників, службовців, грошові доходи від колективних сільськогосподарських підприємств, надходження від продажу продуктів сільського

господарства, пенсії й усі види грошової допомоги, інші надходження з фінансової системи).

Баланс держави платіжний – система показників, які характеризують співвідношення між сумою платежів іншим державам за певний період (рік, квартал, місяць) або на певну дату.

Баланс держави фінансовий зведений – система показників, які характеризують джерела створення та напрями використання фінансових ресурсів і їх величину за відповідний період.

Баланс доходів і видатків – поточний фінансовий план підприємства, що є основою організації фінансових відносин, формування та використання грошових доходів і фондів.

Баланс обігових коштів – форма відображення процесів надходження та використання обігових коштів підприємства.

Баланс основних фондів – система показників, що характеризує відтворення основних фондів.

Баланс фінансовий – сукупність показників, що відбивають процеси формування і використання загальнодержавних, галузевих, територіальних, фінансових ресурсів чи фінансів окремого підприємства, організації, установи.

Банк, -у (нім. Bank, франц. bague, з італ. banco – лавка, конторка, стіл міняйла) – кредитно-фінансова установа, що зосереджує тимчасово вільні кошти (грошові вклади), надає їх у строкове користування у формі кредитів (позик), стає посередником у взаємних виплатах і розрахунках між підприємствами, установами чи окремими особами, регулює грошовий обіг у країні.

Банк акціонерний – банк, статутний капітал якого формується внаслідок емісії та продажу акцій.

Банк депозитний – банк, що здійснює кредитно-розрахункові та довірчі (доручні) операції здебільшого через залучення коштів клієнта (депозитів).

Банк-емітент, -а – банк, що випустив у обіг (здійснив емісію) грошові знаки, цінні папери чи платіжно-розрахункові документи (акредитиви, чеки, векселі).

Банк інвестиційний – спеціалізована кредитна установа, що залучає довготерміновий позиковий капітал і надає його в розпорядження позичальникам (підприємцям і державі) через випуск облігацій та інших видів боргових зобов'язань.

Банк ощадний – фінансова установа, що спеціалізується на обслуговуванні населення, залучаючи грошові заощадження громадян і надаючи кредитні, розрахункові та інші банківські послуги.

Банківська система України – сукупність банківських установ, що функціонують на території України. Банківська система України є дворівневою і складається з Національного банку та комерційних банків різних видів і форм власності.

Банкноти – банківські білети, грошові знаки, які випускають в обіг центральні емісії банки держав як засіб обігу і платежу. Є основним видом паперових грошей.

Банко (від італ. – banco – лава) – ціна або курс, за яким банк купує чи продає цінні папери.

Банкрút, -а (англ. banco – лавка, банк і rotto – розбита) – неплатоспроможний боржник.

Банкрútство (франц. banqueroute, з італ. – bancarotta, від banco rotto – розбитий банк) – неспроможність боржника-підприємства, банку, іншої організації чи окремої особи платити за своїми торговими зобов'язаннями.

Бáртер, -у (англ. barter – товарообмін) – прямий безгрошовий обмін товарами чи послугами, породжений товарно-грошовим дефіцитом усередині країни та валютним дефіцитом у міжнародних угодах.

Безготівкові розрахúnки – платежі без участі готівки, тобто через перерахування сум з рахунків платників на рахунки кредиторів.

Бізнес, -у (англ. business – справа, угода, біржова операція, комерція) – економічна діяльність, спрямована на отримання прибутку; будь-який вид підприємницької діяльності, що забезпечує дохід чи інший зиск.

Бізнесмэн, -а – комерсант, підприємець, людина, яка робить вигідну справу (бізнес).

Бізнес-план, -у – документ, що містить систему заходів чи програму дій, пов'язаних часом і місцем реалізації, узгоджених з метою і ресурсами та спрямованих на отримання максимального прибутку шляхом реалізації підприємницького проекту, зокрема й інвестиційного.

Біржа (голл. beurs, нім. Börse) – установа та організаційна форма гуртової, у тому числі міжнародної, торгівлі масовими товарами (товарна біржа) або центр систематичних операцій щодо

купівлі-продажу цінних паперів (фондова біржа), золота і валюти (валютна біржа), а також робочої сили (біржа праці).

Біржова ціна – ціна товарів, що реалізуються через товарну біржу.

Біржове котирування (від франц. se coter – мати ціну) – установлення діючих на біржі цін, курсів цінних паперів і валют.

Бонд, -у – облігація з фіксованим прибутком, за якою її емітент зобов'язується сплатити власникові зазначену суму коштів у певний, наперед визначений час у майбутньому або регулярно сплачувати річні чи піврічні проценти.

Бони (франц. bon – талон, чек, від лат. bonus – добрий, зручний) – короткотермінові боргові зобов'язання у формі цінних паперів (кредитних документів), за якими їх власник може отримати певну суму грошей чи інші цінності.

Боніфікація (від лат. bonifico – поліпшую) – надлишок до обумовленої в договорі ціни товару, якість якого вища, ніж передбачено угодою, стандартом.

Брокер (англ. broker) – посередник при укладанні угод між зацікавленими сторонами (клієнтами) про купівлю-продаж на біржах товарів, цінних паперів, валют.

Бонус, -у – 1) додаткова винагорода, премія; 2) додаткова цінова знижка, яку надає продавець за умовами угоди чи постійним покупцям; 3) комісійна винагорода за надання послуги щодо купівлі-продажу товару.

Борг, -у державний – загальна сума заборгованості держави внаслідок непогашення позик та невиплати за ними процентів.

Борг внутрішній – сума коштів, отриманих від випущених, але ще не погашених державних позик.

Борг зовнішній – фінансові зобов'язання держави (зовнішні позики та не сплачені за ними проценти) на певну дату стосовно чужоземних кредиторів.

Брокер, -а – особа, що купує або продає товари, грошові номінали або акції від імені інших осіб

Бюджет, -у (англ. budget, букв. – сумка) – грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків держави, адміністративно-територіальної одиниці (області, району, міста, села), підприємства, установи за певний період.

Бюджет державний – основний загальнодержавний фонд централізованих грошових ресурсів, що виражає економічні відносини держави у процесі розподілу та перерозподілу валового суспільного продукту й національного доходу.

Крім основного, державного бюджету, існують такі види бюджету: додатковий, збалансований, консолідований, маркетингу, місцевий, повної зайнятості, поточний, рекламний, споживчий, споживчий мінімальний тощо.

В

Валовá продукція – статистичний показник у грошах, що характеризує загальний обсяг виробництва продукції окремими підприємствами, галузями, сферами, регіонами, народним господарством у цілому за певний період часу.

Валовій дохід, -оду – частина вартості валової продукції підприємства, яка залишається після покриття всіх матеріальних витрат, або новостворена на підприємстві вартість як результат живої праці колективу підприємства.

Валовій внутрішній продукт, -у (**ВВП**) – макроекономічний показник економічної статистики, який відбиває сукупну вартість кінцевих продуктів і послуг, вироблених у даній країні за певний проміжок часу (як правило, за рік) у поточних ринкових цінах без урахування сальдо платіжного балансу.

Валовий національний продукт (ВНП) – макроекономічний показник економічної статистики, який відбиває сумарну вартість товарів та послуг (у цінах реалізації), що надходять у розпорядження даної країни за певний проміжок часу (як правило, за рік).

Валовий оборót, -у – сумарна вартість усіх видів виробленої продукції незалежно від того, продана вона підприємством чи використана на внутрішні виробничі потреби.

Валовий прибуток, -тку – вся сума прибутку підприємства до здійснення платежів і відрахувань; вартісний вираз загального фінансового результату діяльності підприємства.

Валовий суспільний продукт, -у – вартість благ і послуг, створених у сфері матеріального виробництва протягом певного часу, визначених як сума валової продукції галузей цієї сфери.

Валюта (італ. *valuta*, від лат. *valeo* коштую) – 1) платіжний засіб (грошова одиниця) певної держави, наприклад українська гривня, долар США, будь-яка національна валюта; 2) грошові знаки

чужоземних держав, а також кредитні та платіжні засоби (чеки, векселі) в чужоземних грошових одиницях для використання в міжнародних розрахунках – чужоземна валюта; 3) міжнародні грошові одиниці (напр. євро).

Валюта вільно конвертована – валюта, що вільно й необмежено обмінюється на інші чужоземні валюти.

Валюта національна – грошова одиниця певної країни, що використовується у внутрішніх розрахунках, зовнішньоекономічних зв'язках та розрахунках.

Валюта неконвертована – національна валюта, що функціонує в межах тільки однієї країни і не обмінюється на інші чужоземні валюти.

Валютна інтервенція – цільові операції купівлі-продажу іноземної валюти з метою стримання зростання курсу національної валюти.

Валютна ліквідність, -ості – показник, що характеризує платоспроможність окремих країн і їх угруповань, здатність своєчасно виконувати свої платіжні зобов'язання у відповідних засобах.

Валютна система – сукупність форм організації грошово-кредитних відносин, закріплена в міжнародних договірних і державно-правових нормах.

Валютне законодавство – комплекс правових норм, що регулюють порядок увезення, вивезення, пересилання національної й іноземної валюти та валютних цінностей за кордон та із-за кордону.

Валютне регулювання – регулювання державою міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютою і валютними цінностями.

Валютний демпінг, -у – використання державою занижених валютних курсів з метою експорту товарів за цінами, нижчими від світових.

Валютний кліринг, -у (від англ. clearing – очищати) – система безготівкових грошових розрахунків у зовнішній торгівлі та інших формах міжнародних економічних відносин.

Валютний курс, -у – ціна певної валюти, виражена в іншій валюті. В.к. конвертованої національної грошової одиниці встановлюється на основі співвідношення попиту і пропозиції на ті чи інші валюти, стану платіжного балансу, рівня інфляції та інших факторів.

Валютна операція – операція купівлі-продажу валютних цінностей.

Вальв'ація – визначення вартості (встановлення курсу) чужої валюти в національній грошовій одиниці.

Варант, -а – вид цінних паперів, що дає право покупцеві облігацій або привілейованих акцій придбати звичайні акції за визначену ціну.

Вартість, -ості – виражена в грошах цінність будь-чого або величина витрат на будь-що.

Вартість дбана – різниця між вартістю вироблених товарів, виконаних робіт чи наданих послуг та вартістю матеріалів, використаних у процесі їх виробництва (виконання, надання).

Вартість додаткова – частина вартості товару, що виступає як чистий прибуток від господарської діяльності. Є одним із джерел утворення національного доходу.

Вартість кредиту – сума, яку позичальник сплачує кредиторіві за користування кредитом.

Вартість кошторисна – вартість, визначена в кошторисі витрат.

Вартість ліквідаційна – сума коштів, яку передбачається отримати в разі ліквідації певного активу.

Вартість мінімального споживчого кошика – показник, що характеризує мінімальний рівень задоволення фізіологічних і соціальних потреб.

Вартість основних фондів балансова – вартість основних фондів на початок і кінець кожного року, визначена балансовим методом за даними бухгалтерського обліку про наявність і рух основних фондів.

Вартість ринкова – вартість продажу на ринку.

Вартість цінних паперів – вартість, що визначається сумою доходів, які цінні папери можуть принести їх власникові.

В'аучер, -а – 1) грошовий підтверджувальний документ (наприклад оплачені рахунок-фактура, рахунок або квитанція), розписка; 2) документ, що засвідчує надання кредиту, оплату; 3) приватизаційний цінний папір; 4) контрольний талон.

Векселд'авець, -вця – боржник, який отримав товар у кредит і дав кредитору письмове боргове зобов'язання.

Векселедержатель, -я – власник векселя, який має право на отримання вказаної в ньому грошової суми.

Вексель, -я (нім. Wechsel, букв. – зміна, розмін) – цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити у певний термін зазначену суму грошей власникові векселя (векселетримачеві). Розрізняють вексель простий і переказний.

Вінчурний (ризиковий) капітал, -у – якісно новий засіб фінансування (інвестування) ризикованого підприємства, яке працює над втіленням у виробництво певної ідеї або проекту.

Видатки державного бюджету – економічні стосунки, що виникають у зв'язку з розподілом фонду грошових коштів держави та його використанням за галузевим, територіальним чи цільовим призначенням.

Вівіз, озу **капіталу** – розміщення капіталу за кордоном з метою отримання прибутків.

Вівіз товару – реалізація товарів і послуг за межами внутрішнього національного ринку.

Вікуп, -у – придбання юридичною або фізичною особою орендованого майна, раніше випущених нею цінних паперів, заставлених коштовностей, речей, нерухомості тощо.

Вимога-доручення платіжна – комбінований розрахунковий документ, що містить: 1) вимогу постачальника до покупця оплатити вартість відвантажених товарів, виконаних робіт чи наданих послуг на підставі надісланих йому, обминаючи банк, розрахункових та інших комерційних документів; 2) доручення покупця своєму банкові оплатити вказані документи, перерахувавши гроші постачальникові.

Вимога платіжна – письмове доручення постачальника (кредитора) своєму банкові стягнути (інкасувати) вказану в дорученні суму грошей з покупця (боржника) і зарахувати їх на рахунок постачальника.

Виробництво продукції на душу населення – показник, що характеризує рівень розвитку народного господарства у співставленні з кількістю населення.

Відносна додаткова вартість – додаткова вартість, що утворюється на основі скорочення необхідного і подовження додаткового робочого часу в межах незмінної тривалості робочого дня.

Вітрати – зменшення економічної вигоди у звітному періоді у формі відпливу (вибуття) або використання активів чи виникнення заборгованості, що веде до зменшення власного капіталу, відмінне від розподілу капіталу між учасниками (акціонерами).

Вітрати біржові – витрати, пов'язані з купівлею та продажем товарів і цінних паперів на біржі.

Витрати розміщення – витрати, пов'язані з розміщенням цінних паперів на первинному фондовому ринку в процесі андеррайтингу.

Вітяг, -у (віписка) з банківського рахунку – документ, у якому вказують суми банківських операцій, а також початковий та кінцевий залишки коштів на рахунку. Видається установою банку власникові розрахункового чи поточного рахунку в терміни, узгоджені з власником рахунку.

Відділення банку – первинна (низова) банківська установа, яка безпосередньо здійснює операції відповідно до покладених на неї функцій. Становить з головним юридично єдине ціле: має єдині з ним назву, статут, капітал та баланс.

Відклик, -у (відклікання) акредитіва – використання банком, що відкрив акредитив, права відкликати його з тієї чи іншої причини.

Відклик (відклікання) акцій – викуп підприємством-акціонерним товариством своїх акцій після завчасного повідомлення їх тримачів.

Відклик (відклікання) бюджетного кредиту – позбавлення розпорядника кредиту права витратити бюджетні асигнування, виділені раніше.

Відкуп, -у – викуп раніше проданого ф'ючерсного контракту з метою припинення зобов'язань за ним.

«Відмивання» грошей – різні способи легалізації отриманих незаконним (злочинним) шляхом грошей, зокрема доходів від «тіньового» бізнесу, грошей, зроблених на виготовленні та збуті наркотиків, на виготовленні фальшивих грошей тощо. Найпоширенішими є легалізація грошей через завищення доходів підконтрольних торговельних закладів, ресторанів чи закладів ігрового бізнесу порівняно з фактично отриманими.

Відносини кореспондентські – договірні стосунки між кредитними установами, встановлювані з метою здійснення платіжно-розрахункових операцій.

Відношення ризиків – показник, що його обчислюють діленням середньої страхової суми пошкодженого або знищеного об'єкта на середню страхову суму застрахованого об'єкта.

Відомість, -ості балансова – фінансовий документ, у якому відображають активи, пасиви та чисту вартість капіталу підприємства. Активи містяться в лівій колонці відомості, пасиви та чиста вартість капіталу – в правій.

Відомість нагромаджувальна – бухгалтерський документ для послідовного запису зростаючим підсумком даних первинних бухгалтерських документів за певний період часу (добу, місяць) з метою отримання зведених показників та фіксування їх на відповідних рахунках.

Відомість оборотна – обліковий реєстр для фіксації підсумкових даних та контролю бухгалтерського обліку.

Відомість платіжна – бухгалтерський касовий документ, за яким виплачують заробітну платню працівникам підприємства (організації) чи окремим особам, а також здійснюють інші грошові виплати. У ній указують прізвища, імена та по батькові працівників, їхні табельні номери, суми до видачі і фіксуються їхні підписи про одержання грошей.

Відомість розрахунково-платіжна – зведений документ, у якому відбивають розрахунки з працівниками щодо оплати праці. У відомості вказують табельні номери, прізвища, імена по батькові працівників, їхні посади, стан розрахунків та оплати праці, відрахування податків та інші відрахування, суми до видачі.

Відплив, -у капіталу – грошові засоби країни, що скеровуються до інших країн як інвестиції, позики чи з метою закупівлі фінансових активів. Їх показують у платіжному балансі на рахунку руху капіталу.

Відрахування – платежі до бюджету та державних спеціальних фондів, що мають цільове призначення.

Вільна економічна зона (ВЕЗ) – частина території держави, на якій встановлено вільний режим для чужоземних інвестицій та пільгові економічні умови (сприятливий валютний режим, податкові

пільги, низькі митні ставки, особливості трудового законодавства тощо) для підприємців.

Вільна митна зона – особлива територія, на якій не стягують ввізного мита чи його ставки знижено. Може поширюватися на морський порт, залізничний вузол, аеропорт і прилеглі до них райони.

Віремент, -у (від. франц. virement – повертання) – 1) банківська операція, що полягає у перерахуванні коштів з поточного рахунку однієї особи на поточний рахунок іншої; 2) перерахування суми кредиту з одного рахунку на інший; 3) обмін борговими зобов'язаннями.

Вклад, -у – кошти (в готівці чи безготівковій формі, в національній або чужоземній валюті), передані власником (громадянином чи юридичною особою) або третьою особою за дорученням і за рахунок власника до банку для зберігання на певних умовах.

Вклад безтермінівий – вклад, зберігання якого не обмежене жодними заздалегідь визначеними термінами.

Вкладення фінансові – кошти, вкладені підприємством у цінні папери чи капітал інших підприємств. Те саме, що й інвестиції фінансові.

Власність, -ості – багатопланова соціологічна категорія, яка виражає сукупність відносин (економічних, соціальних, правових, психологічних, національних тощо), що мають пряме й опосередковане відношення до привласнення предметів природи у процесі праці та привласнення матеріальних і духовних благ через соціально-економічну форму суспільного способу виробництва.

Внесок, -ску – гроші чи інші цінності, добровільно передані юридичною або фізичною особою до благодійних, екологічних фондів, фондів громадських чи міжнародних організацій, а також на певні конкретні потреби.

Г

Гарант, -а (франц. garant) – поручитель; юридична або фізична особа, держава, що дає гарантію (виступає запорукою) в чомусь, зокрема у фінансових стосунках.

Гарант віпуску – кредитно-фінансова установа (банк, брокерська фірма), що забезпечує розміщення (продаж) на первинному ринку нових цінних паперів.

Гаранти солідарні – декілька осіб, які спільно, але незалежно одна від одної відповідають за борговим зобов'язанням.

Гарантія (франц. *garantie*) – передбачене законом чи окремою угодою зобов'язання, згідно з яким юридична або фізична особа відповідає повністю або частково перед кредиторами в разі невиконання боржником своїх зобов'язань.

Гарантія банківська – поручництво банку-гаранта за свого клієнта в тому, що банк бере на себе зобов'язання перед юридичними або фізичними особами здійснити власним коштом платежі, не сплачені клієнтом у належний термін. Зазвичай видається під відповідне забезпечення – товарне чи цінними паперами.

Гарантія безвідклична – гарантія, яка може бути скасована лише за згодою особи, яка отримала гарантію.

Геп, -у – різниця між величиною чутливих до змін ставки процента активів і пасивів банку, які підлягають переоцінці чи погашенню до певного терміну.

Гівіл, -у (зніжка) – втрата доходу від цінних паперів унаслідок продажу цінних паперів з одним рівнем дохідності і купівлі на ту саму суму інших цінних паперів з нижчим рівнем дохідності.

Гіперінфляція – інфляція, яка розвивається надзвичайно високими темпами, викликаючи згортання виробництва, масове безробіття.

«Глобод», -у грошовій – один із виявів надмірного знецінення грошей на стадії гіперінфляції, за якого попри надмірне зростання грошової маси банкам не вистачає готівки для забезпечення нею своїх клієнтів. Причиною цього явища є випереджальне зростання цін і знецінення.

Господарський механізм, -у – система основних форм, методів і важелів використання економічних законів, розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також всебічного розвитку людини й узгодження її інтересів з інтересами колективу, класу, суспільства.

Госпрозрахунковий дохід, -оду – найважливіший елемент новоствореної вартості в умовах економічної самостійності підприємств, які працюють на основі принципу самофінансування та інших принципів господарського розрахунку.

Готівка – одна із форм існування грошей у вигляді грошових знаків, банкнот, монет. Використовується як засіб обігу та платежу.

Грант, -а – 1) субсидоване державою замовлення на виконання наукових досліджень та розробок; 2) благодійні кошти, що надаються для фінансової підтримки наукових досліджень, діяльності окремих науковців, творчих працівників тощо.

Графік, -у **інвестицій** – графік розподілу загального обсягу витрат інвестиційних ресурсів за конкретними періодами реалізації інвестицій.

Гривня – вагова, лічильна та монетна (грошова) одиниця Київської Русі; національна валюта незалежної України.

Гроші – економічна категорія, що означає специфічний товар, який виконує в суспільстві роль загального еквівалентна в процесі обміну товарів. Обслуговуючи всі сфери економічних стосунків, виконують такі функції: міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження вартості, світових грошей.

Гроші базові – сукупність готівки, емітованої центральним банком, та залишку коштів комерційних банків на їх рахунках у центральному банку. Ці гроші не беруть участь у кредитному банківському обороті і додатково не збільшують маси грошей в обігу, а тільки служать базою для їх зростання.

Гроші депозитні – різновид кредитних грошей, які існують у формі записів у бухгалтерських книгах банків (на рахунках клієнтів).

Гроші паперові – номінальні знаки, які замінюють в обігу дійсні гроші – золото і срібло. Випускаються в обіг державою для покриття своїх витрат і мають примусовий, установлений державою курс.

Грошові кредити – одна із форм грошей, що виникла внаслідок розвитку кредитних відносин. Кредитними є й безготівкові гроші, отримані як банківські кредити. Це узагальнена назва різних видів грошей, що використовуються для заміщення майнових боргових зобов'язань приватних осіб і держави.

Грошова система – форма організації грошового обігу, що історично склалася в певній країні і закріплена національним законодавством.

Грошовий капітал, -у – функціональна форма промислового капіталу, яка існує у грошовій формі і приносить додаткову вартість.

Грошовий контроль, -ю – форма державного та банківського контролю за діяльністю підприємств, які працюють на господарському (комерційному) розрахунку.

Грошовий мультиплікатор, -а – коефіцієнт, що характеризує зв'язок між збільшенням (скороченням) надлишкових резервів банківської системи і сумою нових кредитних грошей, яку вона може створити.

Грошовий обіг, -у – безперервний рух грошей у сфері обігу і виконання ними функції засобу обігу та платежу.

Грошовий ринок, -нку – частина, структурний елемент національного ринку країни, де здійснюється купівля-продаж грошей через купівлю-продаж боргових зобов'язань, інших цінних паперів.

Грошові доходи населення – основний вид особистих доходів населення, отриманих у формі заробітної плати, пенсій, грошових допомог, стипендій тощо.

Група фінансова – група з декількох підприємств, організацій, осіб, які об'єднали свої фінансові ресурси з єдиною метою та в спільних інтересах. Фінансові ресурси зосереджуються для здійснення великих інвестицій, підвищення мобільного становища на ринку.

Гудвіл, -у – 1) умовна вартість ділових зв'язків фірми, «ціна» накопичених нематеріальних активів фірми (престиж торгових марок, досвід, нові технології, ділові зв'язки, стійка клієнтура, панівна позиція на ринку тощо); 2) грошова оцінка різниці між ціною підприємства та реальною вартістю його основного капіталу.

Д

Дамно (від лат. *damnum* – збиток) – 1) збиток, якого зазнає власник цінних паперів, продаючи їх за ціною, нижчою від номінальної вартості; 2) спеціальна плата (понад комісійні проценти і поштові витрати), яку сплачують клієнти банків за інкасування й облік векселів, коносаментів, залізничних накладних та інших документів; 3) різниця між номінальною вартістю грошей та їхньою вартістю, обчисленою за поточним курсом (курсовою вартістю).

Дебет, -у (від лат. *debet* – він винен) – ліва сторона бухгалтерських рахунків, що служить для відображення господарських операцій методом подвійного запису. Запис, здійснений в Д. одного рахунку, обов'язково повторюється в кредиті іншого рахунку. Тому сума записів у Д. всіх рахунків за звітний період обов'язково має дорівнювати сумі записів у кредиті.

Дебітор, -а (від лат. *debitor* – зобов'язаний) – юридична або фізична особа, що має документально зафіксовану в бухгалтерських

відомостях фінансову заборгованість певному підприємству, організації чи установі.

Девальва́ція (від de... і лат. valvo – маю вартість) – зниження курсу національної чи міжнародної (регіональної) валютно-грошової одиниці щодо валют інших країн, міжнародних валютно-грошових одиниць.

Девальва́ція конкурéнтна – девальвація національної валюти з метою отримання конкретних переваг на експортних ринках.

Девізи (від франц. devis – кошторис) – платіжні засоби (боргові вимоги і зобов'язання) в чужоземній валюті, призначені для міжнародних розрахунків.

Деклара́ція валютна (лат. declaration, від declaro – заявляю, оповіщаю) – документ у формі заяви, що пред'являється на митниці і містить відомості про валюту, яку перевозять через кордон.

Деклара́ція валютного контро́лю – документ, що його заповнює експортер чи імпортер для контролю держави за зовнішньоторговельними угодами. За експортом контролюють переведення в країну отриманої чужоземної валюти. За імпортом контролюють правильність витрачання коштів відповідно до договорів постачання.

Деклара́ція інвести́йна – складова статуту інвестиційного фонду, в якій визначено основні напрямки та обмеження його діяльності, порядок випуску, продажу та викупу інвестиційних сертифікатів, інші питання діяльності фонду. Дозволяє інвесторові оцінити інвестиційну привабливість цінних паперів.

Деклара́ція мита́ – документ, що містить відомості про переміщення через кордон вантажів, цінностей, валюти. Оформляється відповідно до вимог національного законодавства. Заповнюється юридичними і фізичними особами. Містить відомості про кількість товарів та їхню ціну. Предмети, не вказані в декларації, тобто приховані від митного контролю, підлягають конфіскації.

Деклара́ція податко́ва – офіційна заява юридичної або фізичної особи, яка сплачує податки, про розміри її доходів, майна тощо за попередній період у вигляді завіреного письмового документа.

Деклара́ція страхова́ – документ, який офіційно засвідчує характер ризику, що є об'єктом страхового договору і відповідно до якого встановлюють страхову премію та виписують страховий поліс.

У декларації подають відомості щодо складу, місцеперебування, вартості і рівня ризику страхованого об'єкта.

Декларування податків – офіційне подання платником податків податкової декларації.

Декóрт, -у (нім. Dekort) – зниження ціни товару за умови дострокової його оплати або в разі постачання товару нижчої якості чи іншого зразка, ніж було передбачено угодою.

Делегáт, -а (від лат. delegatus – посланець) – особа, на яку переводять борг іншої особи.

Делегування кредиту – рішення особи, якій відкрито кредит, про передання іншій особі повноважень щодо прийняття рішень стосовно використання частини кредиту.

Дéльта – зміна ціни опціону на майбутню купівлю чи продаж акцій, зумовлена зміною поточних цін акцій.

Дéмпінг, -у – продаж товарів на ринках інших країн за цінами, нижчими від витрат виробництва (собівартості цих товарів), з метою отримання конкурентних переваг у експорті на той чи інший ринок.

Деномінація (лат. denomination – найменування, позначення, від denomino – називаю) – зміна (збільшення) номінальної вартості грошових знаків з метою стабілізації валюти чи спрощення розрахунків.

День, -дня **операційний** – перша половина робочого дня, відведена для приймання й обслуговування клієнтів у банках та виконання банківських операцій.

День розрахунковий – 1) дата, коли завершуються розрахунки за укладеними на біржі угодами; 2) день, за курсом якого здійснюють розрахунок щодо укладеної угоди.

Депозít, -у (від лат. depositum – річ, віддана на схов) – кошти або цінні папери, віддані на зберігання до банку чи інших фінансово-кредитних установ. Грошові вклади підприємств, установ чи громадян до банків є основним джерелом банківських кредитних ресурсів.

Депозитáрій, -я – юридична особа, якій з певною метою передають кошти, цінні папери чи товари без переходу до неї права власності на ці цінності чи товари.

Депозítор, -а – власник (вкладник) депозиту.

Депонéнт, -а (від лат. deponens (deponentis) – той, що відкладає) – фізична або юридична особа, що має певну суму грошей,

не виплачену їй через якусь причину підприємством чи організацією у визначений термін і відкладену для подальшої виплати.

Депонування коштів – внесення грошей, цінних паперів чи інших цінностей до кредитних установ на зберігання.

Депорт, -у (франц. deport, від лат. deporto – відношу) – 1) спекулятивна строкова угода, що її укладають на фондовій біржі в розрахунку на зниження курсу цінних паперів з метою одержання курсової різниці; 2) зниження курсу цінних паперів.

Депреціація – зниження валютного курсу.

Державний бюджет, -у (англ. budget, букв. – сумка) – фінансова програма діяльності уряду на певний строк (переважно на рік); склад майбутніх доходів і видатків держави; кошти, які концентруються в руках держави для виконання своїх функцій.

Дериватів, -а – документ установленної форми, який засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати в майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених у ньому умовах. Відповідно до виду цінностей, їх поділяють на фондові, валютні і товарні.

Дериватів валютний – документ установленної форми, який засвідчує право продати та (або) купити валютну цінність на певних погоджених умовах у майбутньому. Правила випуску й обігу Д.в. встановлює Національний банк України.

Дефіцит, -у (від лат. deficit – не вистачає) – нестача певного ресурсу, зокрема споживчого, в мікроекономіці; перевищення витрат над доходами в макроекономіці, зокрема валютна, фінансова чи товарно-грошова незбалансованість (нестача грошових чи матеріальних цінностей порівняно з потребою в них).

Дефіцит бюджетний – перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною. Є однією з основних причин розвитку інфляції. Д.б. спричиняється економічною нестабільністю, скороченням надходжень до бюджету, зростанням видатків з бюджету.

Дефіцит платіжного балансу – загальна незбалансованість усіх форм руху товарів і грошей між державою та її зовнішніми партнерами як щодо поточних розрахунків, так і щодо руху капіталу.

Дефлятор, -у – індекс цін, який використовується для перерахування вартісних показників у цінах базового року.

Дефляція (лат. deflation, від detlo – видуваю, здуваю) – вилучення з обігу надлишкової грошової маси, випущеної в період інфляції.

Дефолт, -у – відмова держави, юридичної або фізичної особи від виконання своїх зобов'язань, зокрема фінансових, в односторонньому порядку.

Диверсифікація (від лат. diversus – різний, віддалений і ...фікація) – один із напрямків інвестиційної політики підприємства, який полягає в інвестуванні коштів у різні види цінних паперів з метою мінімізації портфельного інвестиційного ризику, збільшення доходності, ліквідності та нарощення капіталу.

Дивіденди – 1) частина прибутку акціонерного товариства, яка щорічно розподіляється серед акціонерів після сплати податків, відрахувань на розширене відтворення та до страхових (резервних) фондів і сплати процентів за банківський кредит; 2) доходи, отримані суб'єктом оподаткування за корпоративними правилами у вигляді частини прибутку юридичної особи.

Ділер, -а (мáклер, джóбер) – особа або фірма, які виступають на біржі від свого імені і здійснюють посередницькі торгові операції за власні кошти.

Диспонент, -а – уповноважений у спорах фірми.

Дизажіо (італ. disagio) – відхилення в бік зменшення, зниження ринкового (біржового) курсу валюти чи цінних паперів від їх номінальної вартості. Обчислюють у відсотках до номіналу.

Дисципліна фінансова (платіжна) – дотримання встановлених термінів перерахування платежів за поставлену (відвантажену) продукцію, виконані роботи чи надані послуги, а також своєчасна і повна сплата податків до бюджету та відрахувань до позабюджетних фондів.

Договір, -ору **кореспондентський** – угода між двома чи кількома кредитними установами однієї країни або різних країн про здійснення платежів та розрахунків однією з них за дорученням і на кошти іншої.

Договір кредитний – юридичний документ, що визначає взаємні зобов'язання і відповідальність між комерційним банком і клієнтом з приводу одержання останнім банківського кредиту.

Додаткова вартість, -ості – соціально-економічна форма додаткового продукту в умовах розвинутих товарно-грошових відносин.

Документи платіжні (від лат. documentum – повчальний приклад, взірець, доказ) – складені за установленою формою документи, що передаються однією особою іншій із зобов'язанням (або з наказом третій особі) сплатити певну суму грошей пред'явникові документа.

Документи розрахункові – 1) складені за встановленою формою документи, що подаються до банку юридичними або фізичними особами з дорученням чи з вимогою перерахувати з їхніх рахунків або зарахувати на їхні рахунки певну суму грошей. Такими документами в Україні є платіжне доручення, платіжна вимога, платіжна вимога-доручення, чек, акредитив, вексель, інкасове доручення (розпорядження); 2) документи, за якими проводять оплату експортно-імпорتنих операцій, зокрема рахунки-фактури, транспортні та страхові документи.

Доручення інкасове – інкасовий розрахунковий документ, що відіграє роль платіжної вимоги, складається і подається до банку підприємствами, організаціями, банками, фінансовими органами у випадках, коли їм надано право і вони мають підстави для беззаперечного стягнення коштів з платника. Разом з ним до банку подають і оригінали чи копії документів на стягнення коштів.

Доручення обмежене – доручення клієнта брокерові, обмежене певною ціною або часом.

Доручення платіжне (доручення на оплату) – письмове розпорядження власника розрахункового чи іншого рахунку установі банку, що його обслуговує, про перерахування певної суми грошей на рахунок одержувача коштів, вказаного в дорученні.

Дотація (лат. dotatio – дар, пожертвування, від. лат. doto – наділяю) – асигнування з державного бюджету на покриття збитків, для збалансування бюджетів нижчого підпорядкування, доплата.

Дотування – надання державного або приватного додаткового фінансування, допомоги (дотації) на покриття витрат, збитків підприємства, організації.

Дохід, -оду (**доходи**) – 1) збільшення економічної вигоди протягом звітного періоду у формі набуття або зростання активів чи зменшення зобов'язань, що забезпечує збільшення капіталу і не є

внесками акціонерів; 2) гроші або матеріальні цінності, одержані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виторг).

Дохід валовий – сукупний грошовий виторг підприємства, одержуваний від діяльності основного, допоміжних, обслуговувальних виробництв від реалізації додаткових послуг. Розрізняють доходи: дохід від акцій, від вкладу, від приросту капіталу, граничний, емісійний, за цінним папером, накопичений.

Дохід національний – 1) новостворена у сфері матеріального виробництва вартість, що характеризує обсяг вироблених та використаних матеріальних благ і послуг за певний період часу; 2) частина сукупного (валового) суспільного продукту, що залишається після вирахування вартості засобів виробництва, використаних на його створення.

Дохід чистий – сума доходу підприємства, яка залишається в його розпорядженні після виплати з отриманого валового доходу сум податкових платежів, включених до цін продукції, зокрема податку на додану вартість, акцизного збору, митних та деяких інших зборів.

Дуополія – ринок, який контролюється двома продавцями певного товару чи послуг, не зв'язаних між собою щодо цін, ринків збуту, пілг тощо.

Е

Евальвация (франц. évaluation, від value – ціна, вартість) – оцінювання, обчислення.

Екаунт, -а – фахівець у галузі фінансів та бухгалтерії (фінансист-бухгалтер). Здійснює аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств. Може виконувати функції аудитора-контролера.

Еквівалент, -у (від aequivalens (aequivalentis) – рівноцінний) – 1) товар, вартість якого відповідає вартості іншого товару; 2) товар, яким виражено вартість іншого товару.

Еквівалент національний валютний – національний відповідник чужоземної валюти, одержаний перерахуванням суми валюти в національну грошову масу за курсом центрального банку країни.

Еквіті – частка власності тримачів звичайних і привілейованих акцій в активах (майні) акціонерного товариства.

Економіка (від грец. oikonomia – керування домашнім господарством) – найважливіша сфера суспільних відносин,

виробництва, розподілу, обміну і споживання результатів людської діяльності, а також їх ефективного використання.

Економічна політика – комплекс економічних цілей і заходів, які забезпечують вирішення довгострокових (стратегічних) та короткострокових (тактичних) завдань розвитку економічної системи.

Економічна стратегія – довгостроковий курс економічної політики, який передбачає вирішення великомасштабних економічних і соціальних завдань.

Економічне зростання – збільшення обсягів суспільного виробництва і розширення можливостей економіки задовольнити зростаючі потреби населення у товарах і послугах.

Експансія кредитна (від лат. *expansion* – розширення, поширення) – інтенсивне розширення кредитних операцій у країні та на міжнародному рівні з метою одержання прибутку.

Експорт, -у (англ. *export*, від лат. *exporto* – виношу, вивожу) – продаж товарів чужоземним суб'єктам господарювання та вивезення товарів через митний кордон держави, включаючи реекспорт товарів.

Експорт капіталу – вивезення капіталу в грошовій або товарній формі за кордон з метою одержання прибутку, зміцнення економічних і політичних позицій держави.

Ембарго (від ісп. *embargo* – заборона, накладання арешту) – накладання державою заборони (арешту) на ввезення іншими державами золота, чужоземної валюти, окремих товарів чи на їх вивезення.

Емісія грошей (від лат. *emissio* – випуск, випромінювання) – випуск в обіг грошей як у готівковій, так і в безготівковій формах. Спричиняє збільшення грошової маси в обігу.

Емісія цінних паперів – випуск в обіг акцій, облігацій, скарбничих зобов'язань та інших цінних паперів.

Емітент, -а (від лат. *emittens (emittentis)* – той, що випускає) – держава, установа чи підприємство – ініціатор, організатор емісії цінних паперів, грошових знаків, платіжно-розрахункових документів тощо.

Ефект, -у **економічний** (лат. *effectus* – виконання, дія, від *efficio* – дію, виконую) – корисний результат економічної діяльності, зиск від неї, що його обчислюють як різницю між грошовим доходом від цієї діяльності та грошовими витратами на її здійснення.

Ж

Жи́рант (нім. Girat, з італ. girante від girare (somma) переказувати (суму)) – особа, яка робить на звороті *векселя* або чека передавальний напис.

Жи́ра́т (нім. Girat, від італ. giratario) – особа, на яку *жирант* переводить *вексель* або чек.

Жи́ро (від італ. giro – оборот, переказ) – 1) вид безготівкових розрахунків, здійснюваних за допомогою розрахункових чеків; 2) передавальний запис у векселі, чеку; те саме, що й індосамент.

Жи́роба́нк, -у (від італ. giro – оборот і *банк*) – банк, що здійснює розрахункові операції між клієнтами, які мають у ньому розрахункові рахунки.

Жи́ророзраху́нки – різновид безготівкових розрахунків, здійснюваних банками через перерахування сум з одного рахунку на інший. Цей термін також вживають щодо всіх безготівкових розрахунків.

Жи́рна́л-о́рдер, -у – основний обліковий реєстр у журнально-ордерній формі обліку. Це комбінований реєстр, що формується за кредитною ознакою: записи даних з первинних документів здійснюють лише за кредитом основного рахунку в кореспонденції з різними дебетовими рахунками.

З

Забезпéчення грóшей – сукупність матеріальних умов, що сприяють стабільності грошового обігу.

Забезпéчення креді́ту – один із шляхів захисту кредитора від кредитного ризику. Забезпечується запорукою (гарантією), заставою, письмовим зобов'язанням, базується на особистій довірі.

Заборго́ваність, -ості – сума фінансового зобов'язання чи грошового боргу, яка підлягає погашенню (поверненню) протягом певного терміну.

Заборго́ваність а́боне́нтська – зобов'язання абонента оплатити надані йому послуги, термін оплати яких скінчився.

Заборго́ваність валю́тна – борги підприємства певної держави чи самої держави в чужоземній валюті.

Заборго́ваність дебіто́рська – сума заборгованостей підприємству від юридичних або фізичних осіб (дебіторів).

Заборгіваність кредиторська – тимчасово залучені підприємством кошти, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам (кредиторам).

Завдаток, -тку – певна погоджена сторонами сума грошей, яку одна зі сторін угоди передає іншій стороні в рахунок договірних платежів.

Закон, -у **вартості** – загальний економічний закон (діє у декількох способах виробництва), який виражає внутрішньо необхідні, суттєві і сталі зв'язки між суспільно необхідною працею та цінами товарів за умов відносної відповідності попиту та пропозиції.

Закон грошового обігу – економічний закон, за яким кожного конкретного моменту в обігу може перебувати лише певна об'єктивно зумовлена сума грошей.

Закон податковий – правовий акт вищого органу законодавчої влади, який зобов'язує юридичних осіб і громадян сплачувати до бюджету податки певних розмірів і в точно фіксовані терміни.

Зал, -у **операційний** – 1) приміщення банку, в якому здійснюється обслуговування клієнтів протягом операційного банківського дня; 2) зал для проведення торгів на біржі; 3) визначене правлінням біржі місце для торгівлі товарами певної групи.

Залік, -у – взаємне скасування грошових зобов'язань у рівновеликих сумах між двома чи кількома юридичними або фізичними особами.

Заощадження – частина доходу, яку не використовують на поточне споживання, а накопичують на майбутнє. Поділяються на особисті, корпоративні та державні (урядові).

Запас, -у **золотий** – запас золота в злитках чи монетах у центральному банку країни для покриття банкотної емісії, а в деяких країнах і для забезпечення поточних розрахунків та інших зобов'язань.

Заробітна плата (платня) – оплата праці, як правило, в грошовому обчисленні, яку за трудовою угодою власник підприємства, організації чи установи або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу. Розрізняють такі види платні: додаткова, мінімальна, номінальна, основна, реальна, середня.

Засоби основні – термін бухгалтерського обліку; синонім економічного поняття «основні фонди».

Заста́ва – одна із форм забезпечення боргових зобов'язань, яка передбачає передання кредиторів майнових чи інших цінностей позичальника.

Заставні́ – 1) юридичний документ, що свідчить про заставу боржником належного йому нерухомого майна (землі, будівель, споруд); 2) довготерміновий цінний папір, випущений іпотечним банком під заставу земельних ділянок, будівель чи іншого нерухомого майна. Забезпечує дохід у вигляді процентів.

Заставодóвець, -вця – боржник, що здійснив заставу як гарантію повернення боргу.

Заставотримáч, -а – 1) кредитор, власник заставного права на майно, надане йому заставодавцем; 2) юридична або фізична особа, на ім'я якої відповідним договором оформлено заставу цінних паперів.

Застере́ження – умова, що визначає взаємини договірних сторін у разі зміни в майбутньому обставин, передбачених угодою, чи в разі виникнення якихось нових обставин.

Зáхист, -у від **креді́тного рíзику** – сукупність заходів, до яких належать: лімітування суми кредиту для одного позичальника; диверсифікація форм і термінів надання кредитів; вивчення платоспроможності позичальника; отримання гарантій і застав під кредит; страхування кредитів; формування спеціального страхового (резервного) фонду тощо.

Збалансóваність, -ості **рíнку** – співвідношення між пропозицією товарів і попитом на них.

Зб́итки – перевищення витрат підприємства над його доходами.

Зб́іток, -тку – поняття, яке у страховій справі має такі значення: 1) шкода, якої завдано застрахованому майну внаслідок страхового випадку і яка підлягає відшкодуванню; 2) сам факт настання страхового випадку.

Збитки в економі́чній діяльності – кошти, які безповоротно втрачені суб'єктами господарювання.

Зб́ір, -ору **акці́зний** – непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), включений до їх ціни.

Зб́ір біржові́й – кошти, що їх сплачують члени біржі за здійснення біржових угод купівлі-продажу (у відсотках від суми угод).

Зб́ір гербові́й – мито, що стягується за оформлення цивільно-правових угод і фінансово-торгових документів, реєстрацію підприємств, видавання доручень, укладання договорів про оренду,

про передавання цінних паперів, угод про оцінку, посередництво, представництво.

Збір ліцензійний – різновид плати експортерів та імпортерів за отримання ними офіційного письмового дозволу на перевезення товарів через кордон. А також: збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, на обов'язкове соціальне страхування, окладний (податковий), патентний, разовий, реєстраційний, страховий.

Звіт, -у авіансовий – документальний звіт працівника про використання авансу, одержаного під час звіту для виконання службового доручення (відрядження, господарські витрати тощо).

Звіт балансовий – один з основних документів фінансової звітності, що характеризує фінансовий стан підприємства на певний момент (як правило, кінець фінансового року).

Звіт податковий – сукупність документів, які подають до податкової адміністрації, із звітними даними щодо розрахунків з бюджетом і спеціальними фондами.

Звіт про рух грошових коштів – один із документів фінансової звітності підприємства, який характеризує рух коштів за певний період часу (здебільшого – фінансовий рік).

Звіт про фінансові результати – звіт підприємства, що містить відомості про фінансові результати (прибутки, збитки) від усіх видів господарських операцій, а також про використання прибутку, платежі до бюджету та деякі інші відомості.

Зворотність, -ості – принцип грошових, фінансових відносин, згідно з яким кредитні кошти, одержані позичальником у тимчасове користування, підлягають обов'язковому та своєчасному поверненню кредиторіві, власникові коштів.

Зливок, -вка стандартний – зливок банківського металу, що відповідає світовим стандартам якості, прийнятим Лондонською асоціацією ринку коштовних металів, чи технічним умовам міждержавних стандартів країн СНД.

Зовнішньоторговельна квота – показник, що характеризує співвідношення між вартістю експортно-імпортних поставок країн та валовим внутрішнім продуктом.

Зовнішньоторговельний оборót, -у – загальна сума експорту та імпорту товарів і послуг за період часу.

Зовнішньоторговельна політика – діяльність держави, спрямована на стимулювання або обмеження експорту та імпорту товарів.

Зніки водяні – захисний елемент паперових грошей, цінних паперів; спеціальні видимі на світло зображення на паперових грошах чи цінних паперах для запобігання їх підроблення.

Знецінення грóшей – зниження купівельної спроможності грошей відносно товарів і послуг на внутрішньому ринку (внутрішнє знецінення) чи зниження їх валютного курсу (зовнішнє знецінення).

Зобов'язання гарантійне – зобов'язання, що видається гарантом кредиторів для забезпечення своєчасної сплати кредиту.

Зобов'язання підприємства фінáнсові – зумовлені фінансово-договірними відносинами всі види використовуваних підприємством позикових коштів, а також податкові платежі до бюджету та позабюджетних фондів, які регламентуються чинним законодавством.

Золотій запіс, -у – кількість золота у формі стандартних злитків, монет, яка становить фонд держави і перебуває у розпорядженні національних, центральних, емісійних банків та інших установ, що займаються валютним регулюванням.

Золото монетárне – золото у вигляді монет, брусків чи зливків не нижчої ніж 995-ї проби, яке є власністю держави або уряду.

Золото немонетárне – золото як засіб накопичення та золото промислового призначення, яке не є резервним активом органів грошово-кредитного регулювання.

Зóна валютна – об'єднання декількох країн, котрі дотримуються єдиних правил валютних відносин і визнають за валютою певної країни провідну роль у розрахунках між країнами.

Зона вільної торгівлі – обмежена територія, на якій діють пільгові економічні умови для іноземних і національних підприємств.

Зóна офшóрна – невеликі держави чи території, що залучають чужоземні капітали через надання податкових та інших пільг у проведенні фінансово-кредитних операцій з чужоземними резидентами і в чужоземній валюті.

Зони фінáнсових рíзиків – групування фінансових ризиків за рівнем можливих фінансових втрат. Здебільшого виділяють чотири такі зони: безризикова, допустимого ризику, критичного ризику, катастрофічного ризику.

I

Імідж, -у – образ фірми, товару, послуги: забезпечує положення фірми на ринку, вірність покупця фірмовій марці.

Імобілізація обігових коштів (від лат. immobilis – нерухомий) – вилучення обігових коштів з обігу внаслідок нераціонального використання або використання не за прямим призначенням.

Імпорт, -у – закупає в чужоземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності товарів та ввезення їх на територію країни-імпортера.

Імпортна квота – показник, який характеризує значення імпорту для національної економіки в цілому, окремих її сфер та галузей.

Імунізація інвестиційного портфеля (від лат. immunis – вільний, незайманий) – один із видів стратегії фінансового інвестування в боргові цінні папери доходом, метою якого є зменшення процентного ризику портфеля таких фондових інструментів.

Імунітет податковий (від лат. immunitas (immunitatis) – звільнення, свобода) – звільнення від сплати податків окремих юридичних або фізичних осіб відповідно до національного чи міжнародного права.

Інвентаризація (від лат. inventarium – опис) – складання опису майна підприємства, установи; періодична перевірка наявності цінностей, що перебувають на балансі підприємства, стану їх зберігання, правильності ведення складського господарства і реальності даних обліку.

Інвестиції (нім. Investition, від лат. investio, – одягаю) – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу.

Інвестиційна політика – комплекс урядових рішень, які визначають основні напрямки використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі.

Інвестор, -а (англ. investor, від лат. investo, – одягаю, наділяю) – суб'єкт інвестиційної діяльності (приватний підприємець, організація

чи держава), що здійснює довготермінове вкладення капіталу в якусь справу, підприємство з метою отримання прибутку.

Інвестування – 1) фінансування довготермінових вкладень (надання інвестицій); 2) придбання акцій якоїсь компанії з метою стати її співвласником чи отримати дохід на вкладений капітал.

Індекс, -у (лат. index, від *indico*, – вказую) – 1) статистичний показник, що характеризує динаміку певних явищ, зокрема економічних, у часі або просторі. Розрізняють індекси індивідуальні та зведені; 2) умовне позначення (літерне, цифрове чи комбіноване) в системі певної класифікації, наприклад індивідуальний код платника податку.

Індекс вартості життя – показник, що характеризує динаміку цін на товари і послуги споживчого призначення.

Індекс цін – відносний економічний показник, який характеризує зміну сукупного (середнього) рівня цін.

Індексація – установа зв'язку, пропорційної залежності між змінами величин будь-яких показників. Застосовується тоді, коли в разі зміни значень певних величин потрібно підтримати на відповідному рівні інші пов'язані з ними показники. Наприклад, індексація заробітної плати у зв'язку зі зміною рівня цін.

Індосамент, -у (нім. *Indossament*, італ. *indossamento*, від лат. *in* – на і *dorsum* – спина) – 1) передавальний напис на векселі, чеку, іншому цінному папері, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи. Його роблять на звороті документа або на додатковому аркуші до нього. Поряд із функцією передавання правових повноважень виконує і гарантійну функцію; 2) документ, що додається до страхового поліса і містить зміни умов страхування.

Індосант, -а (**жирант**, -а) – особа, яка робить передавальний напис на звороті чеків, векселів та інших цінних паперів і несе солідарну відповідальність за цими цінними паперами.

Інжиніринг, -у **фінансовий** – розроблення нових фінансових інструментів та операційних схем, придатних для здійснення фінансово-кредитних операцій.

Інкасація (від лат. *incasso* – виручка, виторг) – 1) збір готівки в касах підприємств, організацій та установ і здавання її до кас кредитних установ; 2) отримання в банку готівки за векселем, чеком чи іншим платіжним документом.

Інкáсо (від лат. *incasso* – виручка, виторг) – банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта отримує на підставі розрахункових документів гроші, перераховані клієнтові за відвантажені товарно-матеріальні цінності чи надані послуги, і зараховує ці кошти на банківський рахунок клієнта.

Інновáція (нововведення) – втілення нових форм організації праці і управління, що охоплює не тільки підприємство, але і їх сукупність, галузь.

Інновáції фінáнсові – методи, застосовані підприємствами для здійснення операцій з новими видами фінансових активів чи нових операцій з наявними активами задля ефективнішого використання їхніх фінансових ресурсів (зниження витрат, збільшення доходів, зменшення фінансових ризиків).

Інсáйдер, -а – споріднена щодо комерційного банку фізична або юридична особа.

Інструмéнти грошовóго рíнку – інструменти, за допомогою яких здійснюють операції з грошовими активами підприємства. До основних із них належать платіжні документи, депозитні вклади, фінансові кредити тощо.

Інструмéнти фінáнсові – різноманітні види ринкового фінансового продукту, зокрема цінні папери, грошові зобов'язання, валюта, ф'ючерси, опціони, депозитні свідоцтва, кредитні договори, страхові поліси тощо.

Інтервéнція валютна (лат. *intervention* – втручання, від *intervenio* – приходжу, втручаюсь) – форма впливу центрального банку країни на формування курсу національної валюти. Полягає в тому, що банк продає або купує великі партії твердих валют за національну валюту. Використовується здебільшого для усунення різких коливань курсу національної валюти.

Інфляційний курс, -у – кредитний ризик при виході на нові ринки, зумовлений непередбаченим зростанням витрат виробництва.

Інфляція – знецінення паперових грошей, що супроводжується зростанням цін на товари та послуги.

Інфляція галóпова (галопу́юча) – інфляція, що розвивається стрімкими темпами (те саме, що й гіперінфляція). Виникає за кризових ситуацій в економіці.

Інфляція кредітна – інфляція, що розвивається поступово, повільними темпами (2-4% за рік).

Інфляція очікувана – передбачення можливого зростання цін на майбутні декілька років (як правило, до 5 років).

Інфр́акція – неустойка за порушення умов договору (контракту).

Інфраструкту́ра інвестиційна (від лат. *infra* – нижче, під і *структура*) – галузі економіки держави, підприємства та установи, які забезпечують і безпосередньо обслуговують процес безперебійного інвестування.

Іпоте́ка – застава нерухомого майна (будівель, землі) для отримання в банку чи інших фінансових організаціях довготермінового (іпотечного) кредиту.

Ір́ейта – напис на страховому документі, який підтверджує виправлення незначної помилки, допущеної під час його оформлення.

К

Каве́ринг, -у – викуп раніше проданих цінних паперів, контрактів, товарів з метою припинення зобов'язань за строковими угодами, укладеними біржовими спекулянтами, які грають на зниження цін.

Календа́р, -я платіжний (від лат. *calendarium*, букв. – боргова книжка) – короткотерміновий прогноз надходження і витрачання коштів підприємства. Складається з двох частин: витратної та дохідної. Служить для планування руху наявних на підприємстві коштів і майбутніх фінансових потреб, тобто надлишку або нестачі коштів.

Календа́р податко́вий – календар граничних термінів сплати податків і подання податкової звітності.

Калькуля́ція (від лат. *calculatio* – підраховування) – 1) розрахунок, обчислення в грошовому вимірі певних економічних показників: собівартості робіт, продукції, послуг, гуртових та інших цін. У плануванні, обліку й аналізі використовують планову, нормативну та фактичну калькуляцію; 2) форма калькуляційного листа, в якому розраховують собівартість робіт (продукції, послуг) за встановленими статтями витрат; 3) один з елементів методу бухгалтерського обліку.

Ка́мбіо (від лат. *cambio* – розмін) – борговий лист, боргове зобов'язання, вексель.

Камбіст, -а – особа, що займається вексельними операціями.

Каміння коштівне – каміння мінерального, штучного (синтетичного) та органічного походження виняткової краси, привабливості та високої вартості. Воно належить до валютних цінностей з відповідним режимом обігу, визначеним валютним законодавством.

Капеднот, -а – цінні папери зі змінною обліковою ставкою, що не може перевищувати установленого максимуму.

Капітал, -у (нім. Kapital, франц. capital, спочатку – головне майно, головна сума, від лат. capitalis – головний) – 1) сукупні ресурси, що використовуються на підприємстві: капітал акціонерний, товариства, одноосібний. Сюди належать: сума накопичених матеріальних благ, результат колишньої (попередньої) і засіб для подальшої (майбутньої) виробничої чи комерційної діяльності. Розрізняють К. виробничий і невиробничий, основний і обіговий, постійний (вартість засобів праці) і змінний (вартість робочої сили). Функціонує у формах промислового, торговельного і позикового капіталу; 2) початкова сума коштів, призначених для здійснення підприємницької діяльності; 3) чиста вартість (вартість активів за мінусом суми зобов'язань); 4) вартість – носій додаткової вартості; 5) грошовий капітал (велика сума грошей).

Капітал банківський – сукупність грошових капіталів (власних і залучених коштів), якими оперує банк. Вкладений у банківську справу, він приносить банкові прибутки.

Капітал грошовий – капітал у грошовій формі. Його утворення (грошових інвестицій, капітальних вкладень) звичайно передують створенню на його основі фізичного капіталу – основних фондів, які набуваються за гроші і утворюють продуктивний, товарний капітал.

Капітал оборотний – капітал, інвестований в позаоборотні (поточні) активи підприємства.

Капітал позиковий – грошовий капітал чи майно, що надається в позику на умовах повернення і плати у формі процента. Розрізняють такі його види: фінансовий банківський кредит; фінансовий кредит, отриманий від інших установ та підприємств; емісія облігацій підприємства; товарний кредит, отриманий від контрагентів; внутрішня кредиторська заборгованість за розрахунками. За термінами використання його поділяють на довготерміновий (з

терміном використання понад один рік) і короткотерміновий (з терміном використання до одного року).

Капіталізація – 1) перетворення доданої вартості (нерозподіленого прибутку) в капітал, тобто використання її на розширення виробництва (збільшення активів підприємства); 2) процес формування фіктивного капіталу у вигляді акцій, облигацій, заставних листів іпотечних банків, інших цінних паперів; 3) процес реалізації майна підприємства з метою збільшення грошового капіталу; 4) у кредитних операціях – включення відсотка, що нараховується протягом пільгового періоду кредиту, до суми основного боргу з метою звільнення позичальника в пільговий період кредиту від сплати як частини основного боргу, так і відсотків.

Капіталовіддача – показник, що характеризує ефективність використання капітальних вкладень.

Капіталомісткість, -ості – показник, що виражає відношення капітальних вкладень до приросту вартісного обсягу продукції (національного чи валового доходу).

Капітальні витрати – грошові видатки, пов'язані із вкладенням в основний капітал чи в приріст виробничих запасів.

Капітальні вкладення – витрати на будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переобладнання наявних основних фондів виробничого призначення.

До капітальних вкладень належать витрати на будівельно-монтажні роботи; придбання обладнання, інструменту, інвентарю, робочої і продуктивної худоби несільськогосподарськими підприємствами та організаціями; проектно-дослідницькі роботи, пов'язані з будівництвом; роботи з експлуатаційного і розвідувального буріння на нафту, газ і термальні води; садіння й вирощування багатолітніх культур, створення лугів і пасовищ; культурно-технічні роботи на землях, які не потребують осушення.

Карат, -а – 1) одиниця ваги (маси) діамантів та іншого коштовного каміння. Єдиний метричний карат, установлений Міжнародною метричною конвенцією (Париж, 1907р.), дорівнює 0,2 г. Карат ділиться на 4 каратні грани, які використовують як міру ваги перлів; 2) частка коштовного металу у сплаві. Чистий метал вважається 24-каратним.

Картель, -ю **банківський** (франц. certel, з італ. certello, від certa – папір, документ) – угода між найбільшими банками про розподіл

сфер діяльності й узгодження єдиної політики щодо процентних ставок, виплати дивідендів, умов надання кредитів тощо.

Картка біржова розрахункова – картка, на якій фіксують умови біржової угоди після її укладання.

Картка інвентарна – картка, призначена для пооб'єктного обліку основних фондів.

Картка дебетова – банківська пластикова картка, призначена для отримання готівки в банкоматах або для купівлі товарів з розрахунком через електронні термінали.

Картка «золота» – кредитна картка, яку видають банки клієнтам з великими доходами під певний гарантійний внесок.

Картка кредитна – іменний грошовий оплатно-розрахунковий банківський документ, який видають вкладникам банків для безготівкової оплати придбаних ними товарів чи послуг. Може мати найрізноманітніші форми: кредитного білета, ваучера, купона, марки, магнітної пластикової картки, іншого документа чи предмета.

Картотека (лат. *charta* – *карта* і *...тека*) – 1) систематизоване зібрання в банку розрахункових документів, вчасно не оплачених підприємствами, організаціями, установами через відсутність власних коштів і права на одержання кредиту або з мотивів фінансового контролю; 2) сукупність розрахункових документів, що чекають акцепту на оплату; 3) сукупність карток обліку матеріалів, готової продукції чи товарів, інвентарних карток основних засобів тощо, розміщених за певною системою.

Каса – 1) готівка, що є в розпорядженні підприємства; 2) рахунок бухгалтерського обліку, в якому відображено надходження та видавання готівки; 3) спеціально обладнане приміщення для приймання, зберігання, видавання грошей та інших цінностей; 4) структурний підрозділ підприємства, організації чи установи, що виконує касові операції.

Каса депозитна – касове відділення банку, яке приймає готівку та цінності на зберігання (депозитарій).

Каса операційна – структурний підрозділ банку, який проводить операції з касового обслуговування клієнтів.

Каса пенсійна – установа, що страхує пенсії та інші соціальні витрати через накопичення і перерозподіл страхових внесків своїх членів.

Ка́са прибу́ткова – каса банку, яка здійснює приймання готівкових платежів від юридичних осіб та громадян.

Касі́р, -а – посадова особа, яка безпосередньо виконує касові операції.

Ка́унтер-чек, -а – форма банківської розписки, яку видають вкладникам у разі тимчасового вилучення коштів з їхніх рахунків у банку.

Квіта́нція – офіційне письмове підтвердження (розписка) встановленої форми, що засвідчує одержання грошей, матеріальних цінностей чи документів.

Кво́та (від лат. quot– скільки) – 1) кількісний показник, що визначає частку в спільному виробництві, збуті, платежах кожного з учасників певної угоди; 2) податкова ставка, що припадає на одиницю оподаткування (податкова квота); 3) один зі способів уведення кількісних обмежень імпорту з протекціоністською метою (імпортна квота); 4) частка кожного страховика – учасника страхування, коли один і той самий об'єкт застраховано від одних і тих же небезпек у кількох страховиків.

Кво́та ощо́дна – відношення суми приросту заощаджень до суми грошових доходів громадян за певний період, здебільшого за рік.

Кеме́л (CAMEL), -у – система показників оцінки надійності банку, яка використовується в багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою. Її назва походить від початкових літер таких показників:

«С» – достатність капіталу банку; «А» – якісна структура активів; «М» – якість (ефективність) управління; «Е» – рівень рентабельності власного капіталу; «L» – рівень ліквідності активів.

Класифіка́тор, -а **валют** – позначення за допомогою цифр і літер (кодування) валют країн світу.

Класифіка́ція бю́джетна (від лат. classis –розряд і ...фіксація) – єдине систематизоване, функціональне групування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками, що забезпечує загальнодержавну і міжнародну порівнянність бюджетних даних. Класифікація здійснюється за такими ознаками: виробничі витрати, джерела фінансової інформації, капітальні вкладення, комерційні банки, матеріали, основні фонди, податки, фінансові баланси тощо.

Кліє́нт, -а (від лат. cliens (clientis) – підопічний) – 1) постійний покупець, замовник, вкладник, користувач послуг; 2) особа, яка

користується послугами кредитної установи, страхової компанії, нотаріуса тощо.

Клієнт банку – коло установ та осіб, що користуються кредитом певного банку та проводять через нього свої операції; сукупність клієнтів.

Клімат, -у **інвестиційний** – сукупність політичних, соціальних та економічних чинників, які бере до уваги чужоземний інвестор, приймаючи рішення про здійснення інвестицій.

Кліринг, -у (англ. clearing, від clear – очищати, вносити ясність) – система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та послуги, що базується на зарахуванні взаємних вимог і зобов'язань. Розрізняють міжбанківський кліринг (розрахунки між банками шляхом зарахування взаємних грошових вимог юридичних осіб однієї країни) і міжнародний (валютний) кліринг (розрахунки в зовнішній торгівлі та інших формах економічних відносин між країнами, здійснювані на підставі міжнародних угод). Буває двостороннім і багатостороннім.

Кліринг-банк, -у – член розрахункової палати, учасник національної системи взаємного заліку платежів.

Кні́га іпотéчна – книга, призначена для реєстрації боргових зобов'язань під заставу нерухомості.

Кні́га ка́сова – бухгалтерська книга, призначена для обліку всіх надходжень та видавання грошей. Її також називають касовим журналом.

Кні́га цінних папе́рів – зведена відомість цінних паперів підприємства, що зберігаються в певному банку і класифіковані за типами акцій та їх вартістю.

Кні́жка оща́дна (вкладна́) – документ, що його видає вкладникові ощадний банк.

Кні́га че́кова – певне число з'єднаних бланків чеків, що видається банком власникові поточного банківського рахунку.

Код, -у **бухгалтерського раху́нку** – умовне цифрове позначення рахунку; використовується замість словесного позначення для полегшення бухгалтерських записів.

Ко́декс, -у **податко́вий** (від лат. codex – навоскована дощечка для письма, книга) – зведення в єдиному цілісному документі законодавчих актів щодо оподаткування.

Коефіцієнт, -а абсолютної ліквідності (від *ко...* лат. *efficiens* (*efficientis*) – той, що виробляє)– показник, що характеризує ту частину короткотермінових фінансових зобов'язань підприємства, яка може бути сплачена за рахунок першокласних ліквідних активів. Теоретичне значення цього показника становить приблизно 0,2-0,25.

Коефіцієнт валютний – курсове співвідношення при переведенні цін та грошових сум з однієї валюти в іншу. В окремих країнах є однією з форм курсу національних валют. Його величину визначають з урахуванням купівельної спроможності валют в одній із форм зовнішньоекономічної діяльності – експорті.

Коефіцієнт забезпечення процентів за кредитами – відношення балансового прибутку підприємства до сумарних процентних платежів. Характеризує, скільки разів проценти покриваються прибутком підприємства. Є показником фінансової стабільності.

Коефіцієнт закріплення обігових коштів – один із показників ефективності використання обігових коштів.

Коефіцієнт залучення – показник, що його розраховують як відношення залучених засобів до загальної величини засобів підприємства (валюти балансу). Суму залучених засобів обчислюють за балансом двома способами: відніманням від валюти балансу власних джерел (перший розділ пасиву балансу) або додаванням підсумків за другим і третім розділом балансу.

Коефіцієнт збитковості – відношення суми виплаченого страхового відшкодування до страхової суми всіх об'єктів страхування, які постраждали внаслідок страхових випадків. Він може бути меншим за одиницю, може дорівнювати одиниці, але не може її перевищувати, оскільки це означало б, що всі застраховані об'єкти знищені (загинули) більше ніж один раз.

Коефіцієнт ліквідності банку – показник спроможності банку перетворювати активи в наявні гроші для задоволення вимог вкладників щодо отримання своїх внесків і задоволення потреб клієнтів у позиках. Для комерційних банків К.л.б. встановлюється Національним банком України як нормативне співвідношення між активами та зобов'язаннями банку з урахуванням терміну погашення зобов'язань і можливостей реалізації активів.

Коефіцієнти фінансові – система фінансових показників, що характеризують співвідношення основних результатів діяльності

підприємства, окремих структурних елементів використовуваних активів та капіталу. К.ф. використовують для аналізу фінансового стану підприємства та різних аспектів його фінансової діяльності.

«Коктэйль», -ю **валютний** (англ. cocktail, букв. – півнячий хвіст) – регіональна міжнародна валютна одиниця, що базується на національних валютах декількох країн (наприклад євро).

Комісіонер, -а (франц. commissionnaire) – 1) учасник комісійної угоди. Виконує операції купівлі-продажу від свого імені, але за рахунок клієнта (комітента). Щодо покупця комісіонер виступає продавцем товару; 2) посередник, що приймає товари на комісію, не оплачуючи їх вартості, доки ці товари не буде продано.

Комівоязёр (від лат. commis – службовець і мандрівний) – збутовий посередник.

Комісія (лат. commission – доручення, від committo – з'єдную, влаштовую, доручаю) – 1) угода, за якою одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням іншої сторони (комітента) за винагороду провести операцію від свого імені, але в інтересах і за рахунок комітента; також плата за здійснення такої операції; 2) у банківській практиці – плата комерційному банку за проведення операцій за дорученням і коштом клієнта чи плата інвестиційному банку за участь у розміщенні цінних паперів; 3) надвишок до всієї суми витрат на залучення нових страхувальників та інших накладних витрат, який компанія сплачує перестраховикові.

Комітент, -а (лат. committens (committentis) – той, що доручає) – юридична або фізична особа, що доручає комісіонерові здійснювати від свого імені, але за кошт К. комісійну операцію. Є власником товару, призначеного до реалізації, і тому може диктувати умови продажу.

Комп'анія (франц. compagnie, італ. compagnia, від лат. cum – разом і panis – хліб) – юридична особа, об'єднання вкладників капіталу (акціонерів) для здійснення певного виду діяльності: торговельної, промислової, транспортної, фінансової тощо. Розрізняють такі компанії: асоційована, дочірня, інвестиційна, лізингова, материнська, перестраховальна, страхова, фінансова, фронтувальна, холдингова.

Компенсація (від лат. compensatio – винагорода, зрівноваження) – 1) відшкодування, винагорода за щось (збитки, пошкодження, втрати); 2) грошові виплати працівникам, крім основної заробітної

плати, за особливі умови праці, невикористані відпустки, втрати, зумовлені виробничими ситуаціями, тощо; 3) спосіб припинення взаємних зобов'язань зарахуванням зустрічних вимог кредитора й боржника.

Компенсаційні угоди – зовнішньоторговельні угоди, за якими покупець товарів або послуг оплачує їх вартість поставками інших товарів або наданням послуг.

Комплекс, -у **інвестиційний** (від лат. complexus – поєднання, зв'язок) – система підприємств і організацій для реалізації капітальних вкладень, яка виконує в суспільному виробництві функцію створення нерухомих основних фондів.

Компроміс, -у – згода, порозуміння із суперником, досягнуті шляхом взаємних поступок.

Конвенція (від лат. conversio – перетворення, зміна) – угода, міжнародний договір з якихось спеціальних питань; договір між підприємствами і організаціями для врегулювання питань збуту, виробництва тощо.

Конверсія – заміна раніше випущених державних позик новою, щоб продовжити строки кредиту й змінити умови позики; обмін валюти якоїсь країни на іноземну.

Конвертованість, -ості **валюти** – валютно-фінансовий режим, що дає змогу під час зовнішніх економічних операцій здійснювати більш або менш вільний обмін національних грошових одиниць на чужоземні.

Конвертування валюти (від лат. converto – перетворюю) – обмін однієї валюти на іншу за чинним валютним курсом.

Конгломерат, -у – група технічно не пов'язаних між собою підприємств, що належать одній фірмі і випускають на одній або більше стадіях виробництва різноманітні товари або оперують на сегментах ринку, які не перетинаються.

Конкурент, -а – товаровиробник, розширення або збереження обсягів діяльності якого призводить до зменшення ринкової долі іншого товаровиробника – суб'єкта цього ринку або ринку взаємозамінюваного товару.

Конкурентоспроможність, -ості **товару** – сукупність якісних і вартісних характеристик товару, які забезпечують його відповідність вимогам ринку в певний період часу.

Конкурэнція (від лат. concurrentia – змагання, суперництво) – суперництво між виробниками (продавцями) товарів за кращі, економічно вигідніші умови виробництва та реалізації продукції, за отримання найвищого прибутку чи інших переваг.

Консолідація – 1) вкладання прибутків, отриманих від торгівлі спекулятивними акціями, у придбання надійніших акцій; 2) обліковий процес зведення фінансових звітів споріднених компаній у єдиний фінансовий звіт.

Консорціум, -у (від лат. consortium – співучасть, спільність) – тимчасове добровільне об'єднання, створене підприємствами чи банками для розв'язання конкретних завдань щодо реалізації великих цільових програм і проектів, зокрема науково-технічних, будівельних, природоохоронних та ін., а також спільного розміщення позик, проведення великомасштабних фінансових та комерційних операцій.

Контора акцептна – фінансова установа, що надає кредити під вексельне забезпечення.

Контракт, -у (від лат. contractus – угода) – 1) офіційний комерційний документ, що становить угоду сторін (контрагентів) зі взаємними обов'язками щодо постачання та придбання товару, виконання певної роботи, будівництва конкретного об'єкта тощо; 2) особлива форма трудового договору, за яким здійснюється наймання на роботу працівників підприємств, фірм, організацій.

Контракт ф'орвардний – документ установлені форми, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари чи валюту в певний час і на певних умовах у майбутньому з фіксацією цін такого продажу під час укладання контракту.

Контрактація – укладення ким-небудь договору, контракту.

Контроль, -ю **банківський** – 1) контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств, організацій та громадян, здійснюваний банками в процесі виконання банківських операцій; 2) контроль центрального банку за діяльністю комерційних банків.

Контроль валютний – державне регулювання обсягу готівки в чужоземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют.

Контроль внутрішньобанківський – система забезпечення правильності здійснення касових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій.

Контроль фінансовий – 1) одна із форм управління фінансами, особлива сфера контролю, зумовлена формуванням і використанням

фінансових ресурсів у всіх структурних підрозділах економіки держави; 2) контроль за веденням фінансової документації, її відповідністю встановленим нормам і правилам.

Концепція (від лат. *conceptio* – сприйняття) – система поглядів на певне явище; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, основна ідея будь-якої теорії, у тому числі економічної.

Концерн, -у (англ. *concern*, букв. – об'єднання) – об'єднання (асоціація), що здійснює спільну діяльність на засадах добровільної централізованої функції науково-технічного та виробничого розвитку, а також інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Концесія – договір передання на певних умовах і на певний термін громадянам або юридичним особам, здебільшого іноземним, права експлуатації лісів, надр, підприємств.

Кон'юнктура фінансового ринку – характеристика поточного попиту, пропозиції, цін і рівня конкуренції на фінансовому ринку загалом чи в окремих його сегментах.

Кореспондент, -а – 1) банк чи інша фінансова організація, що представляє інтереси іншої подібної організації в певному місті чи країні; 2) кореспондент банку – особа, яка користується послугами банку.

Корпорация – товариство, спілка, сукупність осіб, об'єднаних на основі комерційних, цехових та інших інтересів.

Коридор, -у **валютний** – установлені державою межі коливання валютного курсу національної грошової одиниці до твердих валют провідних країн.

Котирування біржовé – фіксація фактичних контрольних цін з визначенням середньої ціни біржових угод за певний час (здебільшого – біржовий день).

Котирування – встановлення (розцінювання) курсів чужоземних валют, цінних паперів на підставі валютного паритету або цін товарів на біржах чи неорганізованих ринках.

Кóшик, -а **валютний** – набір валют, що використовуються для котирування чужоземних валют з метою встановлення курсу національної або міжнаціональної (регіональної) валюти.

Кóшик спожівчий – розрахунковий набір, асортимент товарів, що характеризує типовий рівень і структуру місячного (річного) споживання людини чи сім'ї.

Кóшти обігові – авансована підприємством в оборотні фонди і фонди обігу (за мінусом амортизаційних відрахувань) сукупність коштів, яка опосередковує їх рух у процесі кругообігу.

Кошторис, -у – основний плановий документ для фінансування бюджетних установ, обчислення витрат на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг тощо.

Кредіт, -у (лат. credit, букв. – він вірить) – права сторона в рахунках бухгалтерського обліку, яка служить для відображення господарських операцій методом подвійного запису. Запис у кредиті одного рахунку обов’язково повторюється в дэбеті іншого рахунку.

Кредіт, -у (лат. creditum – позика, від credo – вірю, довіряю) – позика в грошовій або товарній формі на умовах повернення, що надається банком чи юридичною (або фізичною) особою-кредитором іншій особі – позичальникові.

Кредіт авб́льний – кредит, призначений для сплати за зобов’язаннями клієнта банку в тому разі, коли сам клієнт не зможе цього зробити.

Кредіт б́анківський – основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові в тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського процента.

Кредіт бл́анковий – банківський кредит, не забезпечений реальними цінностями – нерухомістю, товарами чи цінними паперами.

Кредіт бю́джетний – цільовий, здебільшого довготерміновий кредит, що надається з державного бюджету.

Кредіт валютний – 1) різновид міжнародного кредиту, що надається у грошовій формі; 2) в Україні – внутрішній кредит у чужоземній валюті, що надається банком, уповноваженим здійснювати валютні операції.

Кредіт гарантований – кредит, що надається під запоруку (гарантування) банку, підприємства або держави в особі урядових органів чи установ.

Кредіт державний – залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат.

Кредіт іпотéчний – довготермінова позика під заставу нерухомого майна – землі, виробничих або житлових будівель.

Кредіт міжбанківський – кредит, наданий банкові іншим банком.

Кредіт обліковий – кредит, який надають банки для обслуговування платіжного обороту клієнтів.

Кредіт онкільний – вид короткотермінового кредиту, що має бути повернений позичальником за першою вимогою кредитора.

Кредіт пільговий – кредит, що надається за ставками, нижчими від ринкових і часто на триваліший термін, аніж звичайно.

Кредитор, -а – громадянин або юридична особа, що надала в позику гроші або передала їх від боржника.

Кредитування – надання суб'єктові господарювання банківських кредитів на засадах платності, строковості й повернення.

Крос-курс, -у – курсове співвідношення між двома валютами, розраховане за їх курсами до однієї і тієї ж третьої валюти. На практиці цю роль здебільшого виконує долар США.

Кругообіг, -у **капіталу** – процес безперервного руху капіталу, що послідовно проходить три стадії перетворення: грошового капіталу на продуктивний, продуктивного на товарний і товарного на грошовий.

Купівельна спроможність грошей – кількість товарів і платних послуг, які можна придбати за грошову одиницю при певному рівні цін на товари.

Купівельна спроможність населення – наявна сума грошей і заощаджень, за які населення може придбати товари і одержати послуги.

Купівельні фонди населення – частина грошових доходів населення, призначена для оплати товарів.

Купон, -а (франц. coupon, від couper – різати) – 1) відрізна частина цінного папера (облігації чи акції), що передається замість розписки під час отримання процентів або дивідендів; 2) вільне від поліграфічного друку місце на банкноті, здебільшого з розташованими на ньому водяними знаками.

Купюра (франц. coupure, від couper – різати) – позначення номінальної вартості паперових грошей, банкнот, цінних паперів, а також самі ці грошові знаки, банкноти, цінні папери.

Курс, -у (від лат. cursus – рух, біг) – ціна, за якою купують і продають акції, облігації, інші цінні папери та валюту.

Курс гривні – курс національної валюти України щодо чужоземних валют. Його встановлює Національний банк України за результатами валютних аукціонів.

Кур'єр, -а – службовець, який розносить ділові папери; особа для роз'їздів у термінових справах.

Куртьє – посередник у операціях.

Картель (від фр. cartel) – об'єднання декількох підприємств однієї галузі виробництва, учасники якого зберігають власність на засоби виробництва і виготовлений продукт.

Л

Лог, -у (голл., англ. log) – показник, що відбиває відставання чи випередження в часі одного з двох пов'язаних між собою економічних явищ, одне з яких є причиною, а інше наслідком.

Лаж, -у (італ. l'aggio) – різниця між курсами валют або комісійний збір, що стягується за обмін паперових грошей на монети чи за обмін слабких валют на сильні.

Лєверидж, -у – фінансовий механізм управління формуванням прибутку підприємства, який забезпечує оптимальне співвідношення окремих видів капіталу чи окремих видів витрат. Розрізняють лєверидж фінансовий і операційний.

Лєгєнда (від лат. legenda – те, що має бути прочитане) – напис на монеті, медалі. Легенда на монеті містить здебільшого інформацію щодо номіналу монети, назву держави, яка її випускала, рік карбування.

Лист, -а **акредитівний комерційний** – документ, що на відміну від документарного акредитива скеровується не певному банкові у країні продавця, а безпосередньо бенефіціарові.

Лист заставній – довготерміновий цінний папір, що випускається іпотечними банками під заставу земельних ділянок, будівель та іншого нерухомого майна. Забезпечує дохід у формі процентів.

Лібералізація цін (від лат. liberalis – вільний) – державна політика ціноутворення, що полягає у збільшенні найменувань товарів, ціна на які формується на вільному ринку, тобто без регулювання державою.

Лі́бір, -у – міжбанківська процентна ставка за короткотерміновими кредитами, що надаються лондонськими банками іншим банкам.

Лі́зинг, -у – довготермінова оренда машин, обладнання, споруд виробничого призначення; є способом фінансування інвестицій і активізації збуту.

Лі́зинг ба́нківський – лізингова угода, в якій лізинговою компанією є банк, що на замовлення орендаря купує обладнання і надає його в оренду.

Лі́квіда́нт, -а – кредитор, який пред'являє свої права чи вимоги до підприємства-боржника (ліквідата) в разі його ліквідації.

Лі́квіда́т, -а – юридична особа-боржник, до якої пред'явлено фінансові вимоги в разі її ліквідації.

Лі́квіда́тор, -а – особа, якій доручено здійснити ліквідацію, зокрема підприємства-банкрута.

Лі́квідні́сть, -ості – 1) спроможність підприємств, банків своєчасно виконувати свої кредитно-фінансові зобов'язання, передусім сплачувати борги. Визначають співвідношенням розмірів заборгованості та ліквідних засобів, що є в розпорядженні підприємства. До ліквідних засобів належать наявні кошти, залишки на поточних рахунках у банках, цінні папери та інші активи, які можуть бути використані для погашення боргових зобов'язань; 2) легкість реалізації, продажу, перетворення матеріальних цінностей у гроші.

Лі́квідні́сть ба́нку – здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань.

Лі́квідні́сть надлишко́ва – перевищення платіжних можливостей над грошовими зобов'язаннями.

Лі́міт, -у **валю́тних опера́цій** (від лат. *limes (limitis)* – межа) – гранична сума коштів банку, що виділяються для здійснення валютних операцій з тим чи іншим партнером. Установлюється самим банком з метою обмеження кредитного ризику чи ризику неплатежів.

Лі́міт ви́трат – гранична норма або гранична величина витрат на окремі види господарської діяльності підприємства чи його підрозділів.

Лі́мітува́ння фіна́нсових ри́зиків – одна із форм захисту від фінансових ризиків, яка полягає у встановленні внутрішніх

нормативів щодо фінансових операцій, за якими фінансові ризики можуть перевищувати допустимий рівень.

Лімітна ціна́ (від лат. *limes* – межа) – гранична межа рівня ціни на певний вид продукції.

Лінія кредітна – оформлена договором згода банку чи об'єднання банків надати позичальникові кредити протягом певного часу (звичайно одного року) до певної максимальної величини (ліміту кредиту).

Лістинг, -у – допущення цінних паперів до торгів на фондовій біржі та їх реєстрація в реєстрі цінних паперів біржі після лістинг-контролю – передпродажної перевірки їх якості й надійності відділом лістингу відповідно до обов'язкових правил.

Ліфо́ – 1) метод бухгалтерського обліку запасів за ціною партії товарів останнього надходження чи останньої виготовленої партії; 2) метод обчислення процентів за вкладом, який було внесено кількома частинами, в разі вилучення вкладником певної частини цього вкладу; 3) метод обліку вартості цінних паперів, що реалізуються інвестиційним фондом.

Ліцензі́ар – юридична особа, власник винаходу, патенту, «ноу-хау», використання своїх патентних ліцензій.

Ліцензі́ат – юридична особа, яка за винагороду купує у власника винаходів, патентів, виробничо-технологічних, комерційних знань тощо, право на їх використання в певних межах.

Ліцензі́йна винаго́рода – плата за право на використання ліцензій, «ноу-хау», товарних знаків тощо, які є об'єктом ліцензійної угоди.

Ліце́нзія (від лат. *licentia* – свобода, право) – 1) договір державного органу на право здійснення тієї чи іншої господарської, зокрема зовнішньоекономічної діяльності; 2) документ, який дозволяє окремим особам чи організаціям використовувати винаходи, захищені патентами, технічні значення, досвід, виробничі секрети, торгову марку тощо; 3) знижка з тарифного мита.

Ліце́нт, -у – мито з товарів, що їх вивозять з країни чи ввозять до неї.

Лот, -а – 1) стандартна за кількістю і якістю партія товару, що пропонується для продажу на біржі чи аукціоні; 2) біржовий контракт.

Лотерéя – форма добровільного залучення коштів населення через продаж лотерейних білетів, коли частина зібраних коштів розігрується у вигляді грошових або речових вигравшів.

Люстрáція (польс. *lustracja* – перевірка, від лат. *lustrum* – податний або фіскальний період) – визначення доходу з нерухомого майна.

М

Мáклер, -а (нім. *Makler*, з голл. *makelaar*) – 1) окрема особа чи фірма, що здійснює посередницьку діяльність на фондових, товарних і валютних біржах та отримує винагороду в розмірі певного процента із суми укладених угод; 2) службовець біржі, який працює з брокерами, виконуючи доручення членів фондової біржі за комісійну винагороду (біржовий М.)

Мáржа (від франц. *marge* – край, межа) – різниця між цінами товарів, курсами цінним паперів, процентними ставками, іншими показниками. У банківській діяльності маржа може означати різницю між ставками залучених і наданих кредитів; ставками кредитів різних категорій позикоодержувачів; сумою забезпечення, під яку надано кредит, і сумою виданого кредиту.

Мáркетинг, -у (від англ. *marketing* – торгівля, продаж) – система заходів щодо комплексного вивчення ринку й активного впливу на споживацькі потреби з метою збуту товарів і одержання прибутку.

Маркетинг страховій – діяльність страховика щодо вивчення страхового ринку, формування послуг, визначення ціни на страхові послуги з кожного виду страхування, управління страхових послуг.

Мáса грошовá – вся сукупність випущених в обіг паперових грошей та металевих монет.

Мáса дивіденду – сумарний прибуток, призначений для розподілу між акціонерами.

Масштáб цін, -у (нім. *Maßstab*, від *Maß* – міра, розмір і *Stab* – палиця) – 1) вагова величина золота або срібла, узятя в певній країні за грошову одиницю, та її кратні частини; 2) рахункова функція грошей, що відображає вартість товарної маси в грошових одиницях. Держава може змінити усталений масштаб цін шляхом деномінації грошей.

Матеріáльні вітрати – елемент собівартості, який складають витрати на матеріали, виробни, конструкції, паливо, електроенергію,

пару, воду, що використовуються в процесі виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

Матрікул, -а – офіційний список певних осіб.

Менеджер, -а – керівник, директор, завідувач, адміністратор, найманий професіональний управляючий, що не є власником фірми.

Менеджмент, -у (англ. management) – мистецтво керування інтелектуальними, фінансовими, сировинними, матеріальними ресурсами з метою найбільш ефективної виробничої діяльності.

Менеджмент кредитний – процес управління дебіторською заборгованістю підприємства, метою якого є оптимізація загального розміру дебіторської заборгованості й забезпечення своєчасної інкасації боргу.

Менеджмент фінансовий – система принципів, методів, засобів і форм організації грошових відносин. Суть М.ф. становить управління фінансами з метою підвищення ефективності виробництва та розподілу продукту. Включає такі розділи: фінансовий аналіз і система прийняття рішень; планування фінансових ресурсів – як короткотермінових, так і довготермінових щодо їх використання; аналіз імовірного ризику; прийняття рішень щодо використання фінансових ресурсів та контроль за їх виконанням; внутрішній аудит; фінансова звітність.

Мета – угода, що передбачає поділ витрат і ризику навпіл.

Методи калькування собівартості продукції – методи обчислення собівартості продукції, робіт чи послуг залежно від їх видів, складності, характеру організації виробництва та інших чинників.

Методи нормування обігових коштів – методи, за якими розраховують нормативну потребу підприємства в обігових коштах на певний період часу, здебільшого – річну потребу. Такими методами є: метод прямого розрахунку, статистично-аналітичний метод, метод коефіцієнтів.

Методи планування прибутку – методи, за якими розраховують планову суму прибутку підприємства в плановому періоді.

Методи фінансового вирівнювання нормативно-розрахункові – методи надання трансферів та інших фінансових ресурсів бюджетам місцевих органів влади з бюджету центрального уряду, а також із бюджетів органів влади вищого рівня.

Методи фінансового контролю – прийоми і засоби здійснення фінансового контролю. До них належать фінансові перевірки, аналіз фінансово-господарської діяльності, звіти про фінансову діяльність перед органами державної законодавчої та виконавчої влади, інвентаризації, ревізії.

Методи ціноутворення – методи визначення підприємствами цін на свою продукцію. Залежно від особливостей товару, стану підприємства на ринку і мети, яку вони ставлять перед собою, розрізняють такі його види: метод повних витрат, метод визначення ціни на підприємстві та стандартних витрат виробництва, метод прямих витрат, метод цільової норми прибутку.

Механізм, -у фінансовий – сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення.

Міто – державний грошовий збір (податок), що його справляють з юридичних і фізичних осіб у разі здійснення між ними або між ними та державою певних дій (перелік їх визначає законодавство).

Міграція грошей – переміщення грошей між окремими регіонами (областями, районами), країнами, між містом і селом, між різними групами населення.

Міграція капіталу – переміщення капіталу в межах однієї країни, а також з однієї країни до іншої (міжнародна міграція) з метою більш прибуткового його вкладання.

Міжнародний валютний фонд, -у (МВФ) – міжнародна економічна (валютно-кредитна) організація, головний орган регулювання міжнародної валютної системи, який має статус спеціалізованої установи ООН.

Міжнародний кредит, -у – позика у грошовій або товарній формі, яку кредитор однієї країни дає суб'єктові з іншої країни на умовах терміновості, обов'язковості повернення, забезпечення і платності.

Місткість, -ості фінансового ринку – потенційно можливий обсяг реалізації фінансових інструментів на регіональному фінансовому ринку, зумовлений попитом на них, наявністю відповідної їх пропозиції та певним рівнем цін М.ф.р. визначають

звичайно за окремими його сегментами, а деколи – й за окремими фінансовими інструментами.

Мобілізація коштів – залучення підприємницькою структурою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб для реалізації певного проекту. Здійснюється через продаж цінних паперів, випущених під вартість фондів підприємства, під вартість майбутнього проекту.

Модель балансова (франц. modele, від лат. modulus – міра) – економіко-математична модель, що характеризує рівність між надходженнями і розподілом (використанням) певних видів ресурсів, зокрема й фінансових.

Монета (лат. moneta) – грошовий знак, викарбуваний з металу: золота, срібла, міді, інших металів чи їх сплавів.

Монетаризм, -у – економічна теорія, згідно з якою кількість грошей, що перебувають в обігу, є визначальним чинником цін, доходів і зайнятості.

Моніторинг, -у **поточної фінансової діяльності** – система постійного спостереження за найважливішими поточними результатами фінансової діяльності підприємства в умовах постійно змінної кон'юнктури фінансового ринку.

Моніторинг фінансового ринку (від лат. monitor – остерегаючий) – система постійного спостереження менеджерів підприємства за умовами та параметрами розвитку фінансового ринку в розрізі окремих його сегментів з метою поточної оцінки та прогнозування кон'юнктури.

Монополія – виняткове право на володіння чимось або здійснення заходів.

Мораторій – відтермінування сплати внутрішніх або зовнішніх боргових зобов'язань, що оголошується спеціальними актами державної влади на певний термін чи до закінчення якихось надзвичайних подій.

Н

Нігляд, -у **банківський** – діяльність щодо створення ефективної системи захисту інтересів кредиторів і вкладників, оперативного реагування на події, які дестабілізують діяльність банківської установи.

Нагромадження грошові – частина прибутку, що використовується на фінансування створення нових чи розширене відтворення наявних основних виробничих і невиробничих фондів, збільшення власних обігових коштів підприємства.

Надприбуток, -тку – перевищення прибутку підприємства над середнім (ринковим) прибутком. Здебільшого є результатом монопольного становища на ринку підприємств-виробників товарів (робіт, послуг) та постачальників товарів на ринок, тому ще має назву монопольного прибутку.

Нарухування – 1) відповідне грошове відшкодування (штрафна санкція) як покарання за несанкціоновану чи незаконну витрату, грошову розтрату тощо; 2) штраф, платіж за порушення окремих умов договору (угоди, контракту).

Нарухування на заробітну плату – обов'язкові внески підприємств, організацій та установ до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування тощо.

Нарухування процентів – обчислення плати за позикові кошти, здійснюване за розрахунковими, поточними (крім бюджетних), позиковими, депозитними та іншими рахунками.

Нарощення – процес збільшення суми грошей внаслідок приєднання процентів до початкової суми, наприклад процентів за кредит до суми позики, процентів на депозит до суми вкладу тощо.

«НАУ»-рахунок, -нка – різновид банківських рахунків, який посідає проміжне місце між ощадними та поточними рахунками. Такі рахунки можуть мати тільки фізичні особи або неприбуткові організації.

Націнка – 1) сума, на яку зростає ціна продукту внаслідок додаткового його оброблення, додавання витрат обігу тощо; 2) дохід, одержуваний посередницькою організацією за постачання чи збут продукції підприємства.

Національне багатство – сукупність створених і нагромаджених у країні працею всього суспільства матеріальних благ, рівня освіти, виробничого досвіду, майстерності, творчого обдарування населення, а також природні ресурси.

Національний банк, -у України – центральний банк держави, її емісійний центр, вищий рівень банківської системи України. Утворено в 1991 році.

Національний дохід, -оду – частина сукупного суспільного продукту, в якому представлена новостворена протягом року в тій чи іншій країні вартість.

Національна заробітна плата (від лат. *nominalis* – іменний) – сума грошей, яку отримують робітники і службовці згідно з оцінкою вартості робочої сили.

Недостáча – фактична нестача грошових, валютних, матеріальних та інших цінностей порівняно з бухгалтерськими даними, яку виявляють переважно в процесі інвентаризації.

Неліквіди – товарно-матеріальні цінності, зайві чи непотрібні підприємству, а також готова продукція підприємства, яку важко реалізовувати. Наявність їх гальмує оборотність коштів, погіршує фінансовий стан підприємства.

Неліквідність, -ості – 1) вартість активів, які неможна легко та швидко реалізувати; 2) неможливість виконання грошових зобов'язань у визначені терміни.

Неплатоспроможність, -ості (**неплатоздátність**) – фінансовий стан підприємства, коли воно не може своєчасно виконувати своїх фінансових зобов'язань.

Нерезидéнт, -а – чужоземна фізична або юридична особа, а також особа певної країни чи особа без громадянства, яка постійно проживає за кордоном і діє на підставі законодавства країни перебування.

Нерухóмість, -ості (**нерухóме майно**) – земельні та інші природні угіддя, що належать фізичним або юридичним особам, а також будь-яке майно, розміщене на землі, пов'язане з нею (будівлі, споруди тощо).

Нéтинг, -у – метод обліку та оцінки валютних ризиків, який полягає в максимальному скороченні кількості валютних угод через їх об'єднання.

Нéтто-актíви – вартість капіталу підприємства за рахунковими цінами з урахуванням нематеріальних активів та боргових зобов'язань підприємства.

Нéтто-балóнс, -у – 1) у зовнішній торгівлі – різниця вартості вивезених і ввезених товарів (робіт, послуг); 2) у рахівництві – сальдовий баланс стосовно балансу оборотного.

Нéтто-капітáл, -у – чистий капітал підприємства (сума основного та обігового капіталів за вирахуванням зобов'язань),

поділений на число випущених акцій. Характеризує вартість, що реально припадає на кожну випущену акцію.

Нéтто-прибу́ток, -тку – чистий (залишковий) прибуток.

Неустóйка (забезпéка) – визначена угодою чи законом грошова сума, яку боржник повинен сплатити кредиторіві в разі невиконання або неналежного виконання договірних зобов'язань.

«Нóжниці» цін – порушення співвідношень цін на окремі групи товарів, що виникає внаслідок прямого втручання держави у внутрішнє ціноутворення або внаслідок протекціоністських засобів держави в зовнішній торгівлі.

Нóмер, -а інвентáрний – номер, що використовується для обліку та здійснення контролю за наявністю і станом майнових цінностей, основних засобів. Кожному інвентарному об'єктові присвоюють певний номер, закріплений за цим об'єктом на весь час його експлуатації.

Номіна́л, -у (від лат. *nominalis* – іменний) – 1) вартість, указана на цінних паперах, паперових грошах, монетах (номінальна вартість); 2) ціна товару, вказана в прейскурантові або на самому товарі (номінальна ціна).

Нормувáння обігóвих кóштів – процес науково обґрунтованого визначення нормативної потреби в обігових коштах, який передбачає розроблення норм і нормативів обігових коштів безпосередньо на кожному підприємстві.

Нормувáння прáці – встановлення величини затрат праці на виготовлення одиниці виробу або виконання заданого обсягу роботи в певних організаційно-технічних умовах.

Нотáріус, -а – службова особа, яка засвідчує, оформлює різні юридичні акти (договори, заповіти, доручення).

Нóта скарбні́ча – 1) один із видів середньотермінових державних зобов'язань на пред'явника, різновид ринкових державних цінних паперів; 2) різновид паперових грошей, які випускає Міністерство фінансів чи інший спеціальний фінансовий орган у процесі скарбничої емісії.

Нóтис, -а (англ. *notice*) – 1) спеціальний документ, яким супроводжують поставку товарів на біржу, повідомлення покупця про надання товару; 2) письмове повідомлення, сповіщення про щось.

Нотифікація (від лат. *notifico* – оповіщаю) – повідомлення власником векселя (векселетримачем) векседавця про опротестування виданого ним векселя.

Нуліфікація (від лат. *nullus* – ніякий і ...*фікація*) – позбавлення державних паперових грошових знаків сили законного платіжного засобу; анулювання знецінених паперових грошей для заміни їх новими.

О

Обіг, -у (**оборót**), -у – характерна для товарного виробництва форма обміну товарів, праці, грошей та інших об'єктів власності через купівлю-продаж. Існують такі види обігу: банкнотний, вексельний, грошовий, безготівковий.

Облігація (від лат. *obligatio* – зобов'язання, порука) – цінний папір, що засвідчує певні кошти його власника і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати власникові номінальну вартість цього цінного папера з виплатою фіксованого процента.

Обліго (італ. *obbligo*, від лат. *obligo* – зобов'язую) – 1) сума загальної заборгованості підприємства за векселями; 2) банківська книга, в якій фіксують заборгованість окремих осіб за векселями, облікованими в цьому банку.

Облік, -у **бухгалтерський** – система збирання, оброблення, інтерпретування інформації про господарську діяльність підприємства.

Облік бюджетний – бухгалтерський облік виконання бюджетів та кошторисів витрат бюджетних установ.

Облік фінансовий – сукупність правил і процедур, що забезпечують підготовку й оприлюднення інформації про результати діяльності підприємства (організації, установи) та його фінансовий стан відповідно до вимог законодавчих актів і стандартів бухгалтерського обліку.

Оборót, -у – бухгалтерський термін, що означає валовий дохід чи валовий обсяг продажів без будь-яких відрахувань. Розрізняють такі види обороту: безготівковий, біржовий, валютний, видатковий, платіжний, прибутковий, за вкладками, за рахунками, заключні.

Оборотність, -ості – здатність певного фінансового інструменту бути об'єктом купівлі-продажу та змінювати власника. Існує оборотність валюти, капіталу, кредиту, обігових коштів.

Обслуговування боргу – погашення основної суми кредиту та виплата відсотків за нього відповідно до графіка, узгодженого кредитором і позичальником.

Обслуговування розрахунково-касове – обслуговування взаємних розрахунків підприємств (організацій, установ) банками та іншими фінансовими установами.

Оверб́от, -у – ситуація на ринку, за якої внаслідок великого попиту ціни на товари, валюту чи інші папери стрімко піднімаються, дестабілізуючи тим самим ринок.

Овейн́йт, -у – 1) кредити, надані чи отримані на термін, не більший від одного операційного дня (без урахування неробочих днів банку); 2) угода на термін до наступного робочого дня.

Оку́пність, -ості **інвестицій** – процес повернення вкладених інвестиційних ресурсів з чистого грошового потоку від інвестицій.

Онко́ль, -ю (англ. on call, букв. – на вимогу) – 1) банківська позика під заставу цінних паперів чи товарів; 2) поточний рахунок у банку, відкритий під заставу цінних паперів чи товарів.

Операци́ї ба́нків – види діяльності банків. Поділяються на активні, депозитні, довірчі, комісійні, пасивні, товарні, трастові, фондові, валютні, венчурні, емісійні, заставні, касові, облікові, скарбничі.

Оподаткува́ння (оподатко́вування) – узаконене державою обкладання податками юридичних осіб і громадян.

Опціо́н, -у – зафіксоване біржовою угодою (контрактом) право (але не зобов'язання) купувати або продавати цінні папери, товари чи валюту на певних умовах у майбутньому з фіксацією ціни на час укладання угоди або на час придбання цінних паперів, товарів чи валюти (за рішенням сторін угоди).

Оре́нда – найм майна (житлових чи інших приміщень, землі) з правом тимчасового користування ним за певну плату.

Осідба́ння вкла́дів – показник рухомості вкладів, що зберігаються в банківських установах.

Ощадна ка́са (ощадка́са) – кредитна установа, призначена переважно для залучення грошових заощаджень та вільних коштів громадян.

П

Пай, -ю – частина, частка участі, внесок в акціонерне товариство, кооперативне підприємство або організацію.

Папéри процéнтні – цінні папери, боргові зобов'язання, що приносять певний процент на вкладений у них капітал.

Папéри цінні – грошові документи, що засвідчують право власності чи відносини позики, визначають взаємини між особою, яка їх випустила, та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів. Згідно з чинним законодавством України, можна випускати такі різновиди цінних паперів: акції, облігації, скарбничі зобов'язання держави, ощадні сертифікати, векселі, приватизаційні папери, інвестиційні сертифікати.

Паритéт, -у (нім. Parität, від лат. paritas – рівність) – ціна цінного папера, еквівалентна його номінальній вартості. Розрізняють паритет: валютний, золотий, купівельної спроможності.

Пасів, -у (італ. passive, від лат. passivus – недіяльний) – 1) частина бухгалтерського балансу, яка показує джерела формування засобів підприємства, банку тощо (статутний фонд, спеціальні фонди, прибуток, кредити, кредиторська заборгованість) та їх приналежність (власні, прирівняні до власних, позичені); 2) сукупність боргів і зобов'язань підприємства; 3) перевищення закордонних витрат держави (в тому числі на імпорт товарів) над надходженнями коштів із-за кордону (в тому числі за експорт); 4) дефіцит платіжного балансу.

Патéнт, -у (від лат. patens (patentis) – відкритий, очевидний) – документ, що посвідчує авторство на винахід та виняткове право на використання його протягом певного періоду; свідоцтво на право займатися торгівлею чи промислом.

Пеня – штрафна санкція за несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань, що застосовується в разі несвоєчасної сплати податків і податкових платежів.

Передоплáта – попередня авансова оплата замовлення, закупівель чи послуг.

Перéказ, -у **вклáдів** – операції, виконувані установами банків за дорученням вкладників щодо переведення їх вкладів до інших установ банків чи зарахування на рахунки інших одержувачів.

Період, -у бюджетний – час, упродовж якого є чинним затверджений бюджет.

Період звітний – певний період у діяльності підприємства, за підсумками якого складають документи фінансової звітності.

Період оборотності обігових коштів – час, необхідний для перетворення в готівку коштів, вкладених у запаси та дебіторську заборгованість.

Підписи на банківських документах – обов'язкові реквізити розрахунково-платіжних документів. Оформлюються двома підписами посадових осіб, які відповідають за достовірність указаних у документах відомостей, і засвідчуються печаткою. Право першого підпису належить керівникові того підприємства, що має в банку рахунок, чи іншим посадовим особам, уповноваженим керівником. Другий підпис ставить головний бухгалтер чи уповноважена на це особа.

Підприємство – самостійна, ініціативна, системна діяльність з випуску продукції, надання послуг, торгівлі з метою отримання прибутку.

Підприємницька діяльність, -ості – праця індивіда, що ґрунтується на розвитку особистісних факторів, розширенні знань про свої можливості, спрямована на досягнення найкращого результату в господарській діяльності, на отримання економічної вигоди і, насамперед, привласнення додаткового продукту.

Пільги податкові – часткове чи повне звільнення фізичних і юридичних осіб від сплати податків.

План, -у актівів і пасівів (балансовий план) – 1) складова фінансового плану бізнес-плану реалізації підприємницького процесу; 2) один з основних видів поточних фінансових планів підприємства, який містить прогноз його активів та джерел формування фінансових ресурсів.

План грошових надходжень і виплат – складова фінансового плану бізнес-плану реалізації підприємницького проекту. Розробляють з метою оцінки руху коштів.

План касовий – плановий документ, у якому показують рух готівки через каси банків та їхніх клієнтів за певний період.

План рахунків бухгалтерського обліку – систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, що містить синтетичні рахунки, субрахунки і позабалансові рахунки.

План фінансовий – план формування та розподілу фінансових ресурсів підприємства.

Податки – система обов'язкових платежів підприємств, організацій і населення, які є одним із джерел формування доходів державного бюджету. Види податків: загальнодержавні, місцеві, майнові, біржові, гербові, земельні, інфляційні, на додану вартість (ПДВ), на прибуток корпорацій, на прибуток підприємств, натуральні, непрямі, прибуткові, прогресивні, розкладні, цільові.

Позика – передавання грошей чи матеріальних цінностей за договором позики юридичній або фізичній особі на умовах повернення.

Позичальник, -а – одержувач позики; сторона в кредитній угоді, від якої інша сторона (кредитор) має право вимагати повернення грошей (майна) і сплати процента.

Показники фінансові – абсолютні величини, які характеризують процеси формування і використання фінансових ресурсів, розподіл і перерозподіл валового національного продукту, фінансове становище держави, результати господарської діяльності підприємницьких структур, рівень доходів населення.

Покриття – 1) страхування кредитного, валютного чи іншого ризику; 2) забезпеченість коштами для сплати боргів, оплати договірних зобов'язань; 3) спроможність зворотного викупу цінних паперів, опціонів.

Попит, -у і пропозиція – категорії товарного виробництва, які знаходяться в діалектичній залежності. Попит – це платоспроможна потреба або сума грошей, яку покупці можуть і мають намір заплатити за необхідні для них товари та послуги. Пропозиція – сукупність товарів і послуг на ринку, які готові продати виробники.

Потік, -оку грошовий – надходження (додатний грошовий потік) і витрачання (від'ємний грошовий потік) коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Потік платежів – послідовність здійснення розрахункових грошових операцій щодо інкасації боргу (додатний потік) та погашення своїх фінансових зобов'язань (від'ємний потік) за певний час із зазначенням термінів та суми платежів.

Прайм-рейт, -у – найменша процентна ставка за кредитами комерційних банків, що надаються першокласним (надійним) клієнтам.

Пр́ця – процес свідомої доцільної діяльності людей, у якій вони видозмінюють зовнішню природу, опосередковують, регулюють і контролюють обмін речовин між собою і водночас змінюють власну природу.

Пред'явн́ик, -а в́кселя – банк чи інша юридична особа, що виконує розпорядження доручителя щодо інкасування векселя.

Пр́мія (від лат. praemium – нагорода, винагорода) – винагорода за високі кількісні та якісні показники у праці, виплачувана з фонду заробітної плати, фонду матеріального заохочення чи спеціальних фондів.

Прет́ензія (польс. pretenzja, з франц. pretention, від лат. pretendo – виправдовуюсь) – вимога, пред'явлена іншому підприємству (організації, установі) щодо боргу, відшкодування завданих збитків, сплати штрафу, усунення браку чи зниження ціни проданої продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Пр́фісо – оплата вексельного боргу відразу ж після пред'явлення його до оплати.

Пр́бутков́ість, ості – спроможність генерувати прибуток і здійснювати рентабельну діяльність.

Пр́бу́ток, -тку – перевищення сукупності доходів над сукупними витратами.

Приватиз́ація (від лат. privatus – приватний) – передання державної (в т.ч. муніципальної) власності окремим особам у приватну, максимум – сімейну власність.

Пр́в́тна в́ласність (від лат. privatus – приватний) – форма власності, суб'єктом якої є окрема людина або сім'я.

Пр́в́тне підпри́емство – форма підприємницької діяльності, де суб'єктом виступає одна фізична особа, яка несе повну відповідальність перед кредиторами і самостійно управляє всіма стадіями виробничої та комерційної діяльності.

Пр́ма-в́ксель, -я (п́рший в́ксель) – позначка на переказному векселі, якщо його на вимогу першонабувача складають у кількох примірниках однакового змісту, кожен з яких має напис «Зразок».

Пр́ма-в́ста – платіж за борговим документом (векселем, рахунком тощо), здійснюваний відразу ж після його першого пред'явлення.

Принципáл, -а (від лат. *principalis* – перший, головний) –

1) основна особа (боржник) у борговому зобов'язанні; 2) юридична особа, від імені і за рахунок якої діє комерційний агент (посередник); 3) особа, що бере участь в угоді за свій кошт.

Прискóрення оборóтності обігóвих кóштів – скорочення тривалості одного обороту обігових коштів, результатом якого є їх вивільнення.

Пріхíд, -оду – ліва сторона рахівничих книг, за якою облікують усі цінності, що надходять на підприємство.

Пролонгáція – продовження терміну чинності договору, угоди, векселя, позики, повноважень.

Профі́т, -у – прибуток, зиск, вигода.

Профіці́т, -у – позитивне сальдо балансу (перевищення доходів над видатками).

Проце́нт, -а (від лат. *pro centum* – на сто) – плата позичальника у боргових (кредитних) відносинах. Розрізняють такі його форми: депозитний, позиковий, обліковий.

Проце́нти – платіж позичальника на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на певний термін коштів чи майна.

Пул, -у (від англ. *pool* – спільний котел) – одна із форм розрахунків між підприємствами, за якої прибуток спрямовують до загального фонду і розподіляють згідно з квотами, наперед визначеними учасниками пулу.

Пункт, -а (нім. *Punkt*, від лат. *punctum* – крапка) – 1) одиниця виміру мінімального коливання ціни, курсу чи індекса. Використовується для обчислення премій та знижок; 2) одиниця виміру, порівняння відносних величин, виражених процентами.

Пут, -у – опціон, який за сплату відповідної грошової суми (премії) дає право продавати товар (цінні папери) протягом певного часу за наперед домовленою ціною.

Р

Рáлі (англ. *rally*, букв. – збори, зліт) – різке підвищення загального рівня цін чи ціни на окрему акцію на фондовому ринку після попереднього спаду цін.

Рамбу́рс, -у – 1) у міжнародній торгівлі – оплата товару, купленого, як правило, через кредитні установи; 2) у практиці

акредитивних розрахунків – отримання банком, який виконав платіж на користь бенефіціара, відшкодування від банку-емітента від третього (рамбурсувального) банку.

Рамбурсувати (франц. rembourser) – 1) платити борги; 2) сплачувати за векселедавця; 3) сплачувати борг через третю особу.

Рантьє (фр. rentier – рента) – особи, які живуть за рахунок одержуваних доходів у вигляді процентів від наданого в кредит капіталу, від цінних паперів, акцій, облігацій.

Рахунки бухгалтерські – 1) спосіб групування фінансово-економічної інформації для її поточного відображення в бухгалтерському обліку і для здійснення контролю за господарськими процесами, станом і рухом господарських засобів та джерелами їх формування; 2) один з елементів методу бухгалтерського обліку.

Рахунок, -нка – 1) основний розрахунковий документ у комерційних угодах і в комерційному кредитуванні. Містить вимогу продавця щодо оплати вказаної в рахунку суми за поставлені товари; 2) обліковий реєстр у формі таблиці, сторінки в бухгалтерських книгах чи журналах, машинограми-відомості тощо, призначений для бухгалтерського відображення інформації з первинних документів. Види рахунків: безтоварний, блокований, бюджетний, валютний, відкритий, вкладний, депозитний, кліринговий, контокорентний, контрактивний, контрарний, контрпассивний, кореспондентський, маржинальний, онкольний, основний, платіжна вимога, позабалансовий, позиковий, поточний, рахунок-проформа, розрахунковий, рахунок-специфікація, субкореспондентський, рахунок-фактура, фідучіарний.

Реакцептція (від *ре...* і лат. accepto – приймаю, одержую) – повторне взяття банком до акцепту переказного векселя, якщо початково акцепт було здійснено з обмеженням.

Ревальвція (від *ре...* і *вальвація*) – вид грошової реформи з метою стабілізації *валюти*; підвищення державного курсу паперових грошей щодо золота або іноземної валюти. Протилежне – *девальвація*.

Ревєрс, -у (англ. reverse, від лат. reversus – зворотний) – 1) зобов'язання викупити заставлений вексель; 2) зворотний бік монети чи медалі.

Ревєрсія (від лат. reversio – повернення) – 1) передавання векселя в заставу для одержання позики; 2) тимчасове передання

кредиторів цінностей для забезпечення зобов'язання; 3) повернення майна первісному власникові.

Редукція (від лат. *reductio* – повернення, відновлення) – зниження біржового курсу валюти, цінних паперів чи біржових цін.

Реекспорт, -у – зворотний вивіз із країни товарів, раніше ввезених із-за кордону, без їх перероблення.

Реконверсія – переведення воєнної промисловості на виробництво цивільної продукції.

Ресстр, -у (польс. *rejestr*, від лат. *regesta* – списки, перелік) – 1) перелік, список, опис; 2) книги, картки, аркуші певної форми, які використовують у бухгалтерській справі та діловодстві для обліку наявності і руху коштів, цінностей, різних документів.

Резолюція бюджетна (від лат. *resolutio* – розв'язання, дозвіл) – нормативний документ, що окреслює пріоритети бюджетної політики на наступний бюджетний рік.

Результат, -у **фінансовий** – різниця між доходами та витратами підприємства за певний час.

Реімпорт, -у – купівля і ввезення із-за кордону вітчизняних товарів, які не підлягають там переробленню.

Реінвестиції – повторні інвестиції за рахунок використання частини прибутку, отриманого від первинного вкладення капіталу; прибуток, спрямований на розширення виробництва.

Рейтинг, -у – оцінка, віднесення до класу, розряду чи категорії; показник надійності банку, страхової компанії, ділового партнера, кредитоспроможності позичальника, надійності цінних паперів тощо.

Рекамбіо – 1) вимога до однієї із зобов'язаних за векселем осіб, пред'явлена іншою особою (яка оплатила опротестований вексель), на відшкодування їй внесеної суми і сплати відсотків, пені та витрат на опротестування векселя; 2) рахунок банку, виставлений клієнтові на відшкодування витрат, пов'язаних з опротестуванням узятого на інкасо векселя; 3) те саме, що й ретрата чи ретур.

Реквірент, -а (від лат. *reguirens* (*reguirentis*) – той, що вимагає) – векселетримач, який звертається до нотаріального чи іншого уповноваженого органу з вимогою опротестувати вексель.

Реклама (лат. *geslamo* – кричати) – цільова інформація про споживчі властивості товарів та послуг з метою їх популяризації і збуту.

Ректо-вексель, -я (**ректо-чек**), -а – вексель (чек), який заборонено передавати іншій особі. Те саме, що й іменний вексель.

Рекуперація (від лат. recuperatio – зворотне одержання) – 1) відновлення курсу акцій після його різкого зниження; 2) повторний сеанс читання курсів акцій на біржі; 3) повернення боргу, погашення кредиту.

Релювер, -у – різновид середньо- та довготермінових кредитів, що надаються за змінними процентними ставками.

Реміз, -у (франц. remise) – 1) комісійна винагорода, сплачена біржовим маклером особі – посередникові між ним і покупцем цінних паперів; 2) виплата грошей за допомогою переказного векселя на ім'я особи, якій належить виплатити гроші.

Ремісія (від лат. remissio – зниження, ослаблення) – 1) заокруглення суми плати за рахунок у бік зниження; 2) зниження ціни товару, що продається, яке надає продавець з метою заокруглення суми; 3) звільнення від штрафу, податку.

Ремітент, -а (від лат. remittens (remittentis) – відсилаючий) – особа, на яку виписано переказний вексель (трату) і якій має бути сплачена певна сума грошей за цим векселем.

Ремітування – спосіб погашення боргів у чужоземній валюті, коли боржник купує за валюту платіжний документ на національному валютному ринку і відправляє його кредиторіві в рахунок сплати боргу.

Рента (нім. Rente, франц. rente, від лат. redo – повертаю, сплачую) – 1) дохід з капіталу, землі або майна, який регулярно одержують їх власники, не займаючись підприємницькою діяльністю. Рента може бути отримана, наприклад, від здавання землі чи приміщень в оренду, надання кредитів; 2) грошова сума, щорічно виплачувана застрахованій особі за страховим полісом.

Рентабельність, -ості – виражений у відсотках відносний показник прибутковості, який характеризує ефективність витрат підприємства загалом або ефективність виробництва окремих видів продукції.

Рентабельність активів – показник, що характеризує рівень чистого прибутку, згенерованого всіма активами підприємства, які значаться на його балансі. Його обчислюють діленням суми чистого балансового прибутку за певний період на середню вартість усіх використовуваних активів за цей самий період.

Рентабельність виробництва – економічний показник, обчислюваний як відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів і нормованих обігових коштів. Вимірюється у відсотках.

Рентабельність капіталу (майна) – найбільш узагальнювальний показник рентабельності. Його обчислюють як відношення балансового прибутку до вартості всього майна, яке є в розпорядженні підприємства.

Рентабельність продукції – економічний показник, обчислюваний як відношення прибутку від реалізованої продукції до поточних витрат на її виробництво. Вимірюється у відсотках.

Репартіція – розподіл грошей між особами, пов'язаними спільним інтересом (наприклад між кредиторами, що отримали гроші від реалізації майна боржника).

Репатріція капіталів (від лат. repatriatio – повернення на батьківщину) – повернення капіталів із-за кордону до країни, з якої їх було вивезено.

Репорт, -у (репортна угода) (франц. report, від лат. reporto – несу назад, передаю) – 1) різновид строкової угоди, за якою власник цінних паперів або чужоземної валюти продає їх банкові із зобов'язаннями зворотного викупу через певний час за новою, вищою ціною (курсом); 2) різниця між ціною різночасових купівлі і зворотного продажу одних і тих самих цінних паперів; 3) відтермінування фінансової, біржової чи торговельної операції; 4) відкладання розрахунку за біржовою операцією; 5) у бухгалтерії – перенесення суми з однієї сторони документа на іншу.

Ресконтро (від лат. ríscontro – зустріч, перевірка) – допоміжна бухгалтерська книга, що містить рахунки для аналітичного обліку розрахунків з різними юридичними особами та громадянами-дебіторами і кредиторами.

Рескрипція (від лат. rescriptum, від rescrido – відповідаю у письмовій формі) – письмове доручення на приймання чи видання грошей.

Рестонт, -у – 1) залишок заборгованості на момент складання балансу; 2) неоплачений вексель на момент складання балансу; 3) неходовий товар чи його залишок.

Ресурси – кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь (наприклад фінансові, економічні, матеріальні тощо).

Ретр́ата – 1) зворотний переказний вексель (зустрічна трата). Її виписують на ім'я векселедавця (трасата), коли вексель опротестовано особою, що його оплатила; 2) рахунок банку, виставлений клієнтові на відшкодування витрат, пов'язаних з опротестуванням прийнятого на інкасо векселя; 3) те саме, що й рекамію чи ретур.

Реферéнт, -а – службова особа, що є консультантом, доповідачем з певних питань.

Реферéнція (нім. Referenz, від лат. refero – доповідаю) – характеристика (рекомендація, відгук), що дається громадянину чи підприємству особою, організацією, акціонерним товариством, банком, які користуються довірою в ділових колах.

Рефінансув́ання – 1) погашення старої заборгованості новою шляхом заміни короткотермінових зобов'язань довготерміновими або за допомогою випуску нових позик (нових цінних паперів); 2) продовження терміну позики чи збільшення суми, яку може отримати позичальник.

Реципéнт, -а (від лат. recipiens (recipientis) – той, що одержує) – одержувач платежу чи субсидії.

Рі́зик, -у – усвідомлена можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами. Вимірюють частотою, ймовірністю виникнення того чи іншого рівня втрат. Розрізняють такі ризики: базисний, банківський, валютний, валютний операційний, економічний, інвестиційний, інфляційний, комерційний, кредитний, незбалансованої ліквідності, несистематичний (специфічний), несплати заборгованості, підприємницький, податковий, портфельний, процентний, систематичний (ринковий), страховий, цінний, фінансовий.

Рикрúція – письмове доручення на приймання чи видання грошей.

Римéса (від італ. rimessa – передача, переказ) – 1) платіжний документ (трата, чек, грошовий переказ) у чужоземній валюті, що його купує боржник у третьої особи за національну валюту і переказує своєму кредиторі для погашення заборгованості перед ним; 2) будь-який вексель, за яким можна отримати гроші.

Рі́нок, -нку – сфера товарного обміну, де виникають і реалізуються відносини купівлі-продажу та здійснюється конкретна господарська діяльність щодо просування товарів і послуг від їх

виробника до споживачів. Основні складові ринкового механізму – попит, пропозиція і ціна. Існують ринки: банківських акцептів, валютний, валютообмінний, грошовий, закритий, золота, золотих монет, іпотечний, капіталу, міжбанківський, позикових капіталів, свопів, цінних паперів.

Рівень, -вня життя – узагальнений показник, який характеризує досягнутий ступінь задоволення матеріальних та духовних потреб людини.

Рівень цін – середньозважене значення цін товарів і послуг, виражене відносно аналогічного показника базового року, що дорівнює 1,0.

Рік, -оку базовий – рік, узятий за основу в побудові індексів цін для порівняння з цінами інших років.

Рік бюджетний – час (12 місяців), протягом якого здійснюється виконання державного бюджету.

Робоча сіла – здатність людини до праці, сукупність її фізичних, інтелектуальних здібностей, набутих знань і досвіду, які використовуються у процесі виробництва матеріальних благ та надання послуг.

Робочий день – час доби, протягом якого людина працює на підприємстві, в установі чи організації.

Розпис, -у бюджетний – визначення доходів та витрат бюджету за підрозділами бюджетної класифікації.

Розписка боргова – борговий документ, написаний на звичайному (негербовому) папері.

Розписка платіжна – письмове посвідчення факту оплати за борговим зобов'язанням.

Розрахунки акредитівами – форма безготівкових розрахунків, що використовується для міжміських платежів.

Розрахунки безготівкові – розрахунки (платежі), що здійснюються без готівки, за допомогою чеків або перерахунку (переказом) грошових сум за вказівкою платника з його рахунку в певному банку на рахунок одержувача в тому самому чи іншому банку.

Розрахунки готівкові – розрахунки готівкою між підприємствами і населенням, між окремими громадянами та на незначні суми між підприємствами.

Розраху́нки міжба́нківські – система виконання та регулювання грошових вимог і зобов'язань, які виникають між банками, а також між банками, їх філіями та клієнтами.

Роло́вер, -у – 1) продовження терміну кредиту шляхом його технічного погашення й одночасного відновлення через надання нового кредиту; 2) переведення коштів з однієї форми інвестицій в іншу; 3) заміна раніше відкритої строкової позики новою з пізнішими термінами її реалізації.

С

Са́льдо – різниця між обсягом експорту й імпорту.

Самооку́пність – вихідна умова самостійної господарської діяльності підприємства, яка означає заміщення видатків за рахунок доходів від реалізації продукції та надання послуг.

Самофі́нансува́ння – метод господарювання, який означає покриття за рахунок власних доходів усіх видатків діяльності підприємств як при простому, так і при розширеному відтворенні.

Сегме́нтація ри́нку – розподіл ринку на окремі частини (сегменти) – групи підприємств, товарів, споживачів, яким притаманні певні спільні ознаки.

Систе́ма опла́ти пра́ці – сукупність взаємопов'язаних форм і методів оплати праці, структура і принципи її організації, які відповідають вимогам розвитку продуктивних сил і змісту виробничих відносин.

Собіва́ртість, -ості – грошове вираження загальної суми витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг).

Се́рія – розряд, категорія цінних паперів, документів, позначених цифрами або літерами.

Сертифіка́т, -а – посвідчення, письмове свідоцтво; документ, що засвідчує асортимент, кількість і якість експортного товару.

Сортаме́нт, -у – склад продукції за марками, розмірами і профілями.

Списа́ння – віднесення будь-якого активу до збитків; зменшення активу балансу на певну суму, наприклад на суму безнадійної заборгованості.

Співвідно́шення бала́нсові – обчислювані на підставі балансу підприємства показники, що містять інформацію про його фінансовий стан. До найважливіших із них належать: коефіцієнт ліквідності,

процентні відношення прибутку бруто до обороту та прибутку нетто до прибутку бруто, величина отриманих кредитів у відсотках до обороту, швидкість обертання запасів тощо.

Спіраль інфляційна – взаємообумовлене одне одним зростання заробітної плати та зростання цін.

Споживіння – кінцева фаза суспільного відтворення, на якій суспільний продукт використовується для задоволення потреб людей.

Споживча вартість, -ості – корисність речі, її здатність задовольнити певну потребу людини, суспільства.

Спінсор, -а – особа, що фінансує проект.

Спосіб, -обу **платежy** – порядок списання коштів з рахунків платників. Основним способом платежу є перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача відповідними записами на цих рахунках.

Спот, -у – курс цінних паперів чи валюти в угоді з умовою негайного розрахунку.

Спот-курс, -у – поточний курс валюти.

Стабільність, -ості **грбшей** – сталість купівельної спроможності грошових знаків упродовж відносно тривалого періоду.

Стабільність грошового обігу – стан грошового обігу, який характеризується: стабільністю всіх видів цін і тарифів; повним задоволенням платоспроможного попиту на товари і послуги; формуванням грошових накопичень і заощаджень пропорційно до темпів зростання суспільного обороту й обороту виробничих фондів.

Ставка вксельна – процентна ставка, за якою банк обліковує векселі.

Ставка дивідендна – одержуваний власником цінного папера дохід, виражений у відсотках до номінальної вартості цього папера.

Ставка дисконтна – ставка процентна, за якою сплачують купонний дохід власникам облігацій чи ощадних сертифікатів (щоквартально, щопіврічно або щорічно).

Ставка облікова офіційна – процентна ставка, що застосовується центральним банком країни в операціях з комерційними банками та іншими кредитними інститутами під час купівлі (обліку) державних короткотермінових зобов'язань та переобліку комерційних векселів.

Ставка податкова пропорційна – єдина процентна ставка, що не залежить від розміру об'єкта оподаткування.

Ста́вка податко́ва процéнтна – ставка, встановлювана в процентах до величини об'єкта оподаткування в грошовому обчисленні.

Ста́вка процéнтна – ціна грошової позики, що визначається як відношення річного доходу, отриманого на позиковий капітал, до суми позики. Розрізняють такі ставки процентні: базова, від'ємна, міжбанківська, номінальна, основна, плаваюча, реальна, рівноважна, фіксована, рефінансування.

Стагна́ція в економі́ці (від лат. stagnum – болото, стояча вода) – застій у виробництві, торгівлі та інших галузях народного господарства.

Стагфля́ція – (від стагнація + інфляція) – застійний стан виробництва, торгівлі, високий рівень безробіття, які супроводжуються одночасним зростанням цін (інфляцією).

Ста́лість, -ості гро́шей – незмінюваність купівельної спроможності грошових знаків протягом відносно тривалого часу. Є якісною характеристикою грошей.

Стандáрт, -у до́ларовий (англ. standard) – валютна система, котра базується на визнанні долара США основною валютою, щодо якої встановлюють курси інших валют.

Стандáрт золоті́й – 1) грошова система, за якої роль загального еквівалента виконує золото (золотий монометалізм); 2) закріплена законом форма організації грошового обігу, за якої в обігу перебувають золоті монети.

Стенд-ба́й, -ю – умова кредитного договору, згідно з якою банк резервує певну суму коштів до визначеного угодою терміну, а клієнт використовує її частково чи повністю залежно від потреб у коштах.

Сто́рно (італ. storno, від stornare – переводити назад) – спосіб виправлення помилок, допущених під час запису господарських операцій в облікових банківських реєстрах, за допомогою виконання додаткових бухгалтерських проведень.

Страте́гія фінансува́ння – вибір найефективніших джерел фінансування та напрямів скерування коштів за критерієм мінімального терміну окупності фінансових ресурсів.

Страхува́ння – система заходів щодо створення страхових (грошових) фондів, призначених для повного або часткового відшкодування втрат суб'єктам господарювання від непередбачених обставин (стихійних лих, аварій, нещасних випадків, невиконання

зобов'язань збанкрутованими контрагентами тощо) та надання допомоги громадянам.

Страховання кредитів – різновид страхування, який охоплює комерційні кредити, що надаються постачальником покупцеві, банківські кредити, зобов'язання і доручення щодо кредитів, довготермінові інвестиції тощо.

Стрічка захисна – елемент захисту паперових грошей (цінних паперів); запресована в папері синтетична смужка завширшки 04,-1,5мм з написом, який можна прочитати за допомогою збільшувального скла чи без нього.

Структура капітальних вкладень (лат. structura побудова, розміщення, від struo – будує, зводжу) – співвідношення між різними видами і напрямками витрат у загальному обсязі капітальних вкладень, внутрішня будова цих вкладень. Розрізняють такі Ск.в.: відтворювальну, технологічну, соціальну, територіальну, галузеву.

Структура основних фондів – виражене у відсотках співвідношення між окремими групами основних фондів (видова структура), а також між активною та пасивною їх частинами (технологічна структура).

Структура підприємства фінансова – система пропорцій і співвідношень основних господарських показників, які характеризують структуру активів підприємства та використовуваного ним капіталу.

Структура цін – співвідношення між елементами ціни (собівартість виробництва, прибуток виробника, акцизний збір, податок на додану вартість, націнка збутової організації) в сумарній її величині.

Субвенція (від лат. subvenio – приходжу на допомогу) – форма фінансової допомоги держави місцевим органам влади, що надається з метою забезпечення ними реалізації конкретних заходів чи програм.

Суборенда – угода, договір, за яким орендар передає орендоване ним майно або його частину в тимчасове користування іншій особі за винагороду.

Субрахунок, -нку – рахунок, що відкривається банком (крім основних рахунків) підприємствам та організаціям, які мають негоспрозрахункові одиниці (філії, цехи, заготівельні пункти тощо), а також профспілковим і деяким іншим організаціям.

Субсідія (від лат. *subsidium* – допомога, підтримка) – вид допомоги (переважно у грошовій формі), що надається державою, юридичною чи приватною особою іншим особам (юридичним або фізичним), а також іншим державам.

Сума витрат загальна – загальна сума постійних та змінних поточних витрат підприємства за певний час.

Сума капітальна – 1) сума, з якої нараховують проценти; 2) сума коштів на банківських рахунках без нарахованих процентів.

Сума нарощена – початкова сума кредиту (депозиту) разом із нарахованими на неї процентами за весь період кредиту (депозиту).

Т

Таємниця вкладів – право вкладника на нерозголошення кредитною установою відомостей про його особу, рахунки в банку й операції, здійснювані з його вкладами.

Таємниця фінансова – збереження в таємниці від сторонніх осіб бухгалтерських та фінансових документів, ділової службової інформації.

Такса (нім. *Taxe*, від лат. *taxo* – оцінюю) – точно встановлений державою чи органами самоврядування рівень тарифів, цін, оплати праці.

Тантьєма (франц. *tantieme*, букв. – частка, частина, від *tant* – стільки) – додаткова винагорода, що виплачується членам правління, директорам, керівним службовцям акціонерних товариств, банків, фінансових та страхових компаній з урахуванням одержуваних цими структурами прибутків.

Таріф, -у (італ. *tariffa*, з араб.) – 1) офіційно встановлена ставка чи система ставок оподаткування, митних зборів; 2) розмір оплати за різні послуги – транспортні, зв'язку, комунальні (ціна послуг).

Тарифікація – 1) установлення тарифів на послуги чи ставок оплати праці; 2) установлення тарифів страхової премії для видів страхування.

Тезаврування (тезавруція) (від грец. *скарб*) – 1) накопичення грошей населенням унаслідок вилучення їх з обігу та зберігання нагромадженої готівки поза кредитними установами; 2) накопичення приватними особами золота як скарбу, багатства; 3) формування золотого запасу держави.

Тéмп, -у інфляції – показник, що характеризує рівень знецінення (зниження купівельної спроможності) грошей за певний період (у процентах до їх номіналу на початок періоду).

Тéндер, -а – бланк з пропозицією, що розсилається організатором, на постачання виграшних вкладів.

Тéндери, міжнародні торгú (англ. trader, від tend – обслуговувати) – конкурсна форма розміщення замовлень на закупку на світовому ринку обладнання або залучення підрядників для спорудження об'єктів, використання інших робіт, включаючи надання інжинірингових (консультаційних, будівельних, технологічних, комплексних) послуг.

Товáр, -у – продукт праці, виготовлений з метою обміну або продажу.

Товарúство відкрúте – товариство, яке засноване на договорі декількох учасників (компаньйонів) з метою підприємницької діяльності, отримання прибутків і використання для цієї мети майна кожного з учасників договору.

Товарúство з обмеженою відповідáльністю – товариство (юридична особа), учасники якого беруть участь у постійному капіталі (статутному фонді) постійними внесками, не несучи особистої відповідальності за зобов'язання товариства.

Товáрний знак, торговéльна мáрка (англ. trade mark)– зареєстрований в установленому порядку знак, що проставляється на товарі або упаковці для того, щоб відрізнити вироби однієї фірми від інших.

Товáрний ббiг – форма обміну товарів та послуг за допомогою грошей.

Товáрно-грошові відно́сини – форма економічних відносин між відособленими товаровиробниками, які пов'язані між собою суспільним поділом праці.

Тирáж, -у – розіграш облігацій державної позики, білетів лотереї або рахунків, виграшних вкладів.

Товáр, -у грошовíй – товар, за яким у процесі розвитку обміну закріплюється роль грошей як загального еквіваленту.

Товáри пiдакцúзні – товари, з яких законодавчо справляється акцизний збір.

Трансáкція (від лат. transactio – звершення) – 1) банківська операція щодо переведення коштів з одного рахунку на інший,

зокрема й за кордон; 2) угода, договір, що супроводжується взаємними поступками, знижками ціни.

Трансляція валют (від лат. *translatio* – перенесення) – перерахування грошових сум, платіжних документів, бухгалтерської чи фінансової звітності з однієї валюти в іншу.

Трансфёр, -у (трансфёрт, -у) (франц. *transfert*, від лат. *transfero* – переносу, переміщую) – 1) переведення (переказ) чужоземної валюти, золота з однієї фінансової установи або країни в іншу; 2) передання відповідним написом чи заявою права на володіння іменними цінними паперами однією особою іншій; 3) перенесення операції з одного рахунку на інший; 4) письмове розпорядження банку своєму кореспондентові видати вказаній особі певну суму грошей.

Транш, -у (трáнша) – 1) серія (частина) облігаційної позики, звичайно міжнародної, що випускається серіями з розрахунку на ймовірне покращення в майбутньому ринкової кон'юнктури або для розміщення позики на ринках різних країн (умови позики залишаються однаковими для всіх Т.); 2) 25-процентна частка квоти в Міжнародному валютному фонді.

Трасант, -а (нім. *Trassant*, від італ. *trassare* – виписувати вексель) – векселедавець переказного векселя (трати). Відповідає за акцепт і платіж за векселем. Підпис трасанта є обов'язковим реквізитом переказного векселя.

Трасáт, -а (нім. *Trassat*) – особа, що взяла на себе зобов'язання сплатити за переказним векселем (tratoю).

Трасувáти – виставляти переказний вексель (трату 0%), погашати заборгованість у чужоземній валюті.

Трэйдинг, -у – продаж акцій та зворотна їх купівля в розрахунку на отримання прибутку внаслідок зміни їхнього курсу.

Трест, -у бáнківський (англ. *trust*, букв. – довіра) – форма об'єднання банків, за якої власність банків, що входять до нього, об'єднується, а діяльність підпорядковується централізованому керівництву.

Тривáльність одного оборóту обігóвих ко́штів – показник, що характеризує ефективність використання обігових коштів.

Тягар, -ю податкóвий – питома вага всіх податкових платежів за певний час (фінансовий рік) у величині валового доходу платника податку.

У

Угода валютна – міждержавна угода (між двома чи кількома країнами) з питань регулювання валютних розрахунків та кредитування.

Угода кбсова – один з видів операцій з цінними паперами на фондових біржах, коли оплату цінних паперів та передавання їх покупцеві здійснюють у день укладання угоди або через певний час (звичайно – 1-3 дні, інколи – до 7 днів). Такі угоди укладають переважно на дрібні партії цінних паперів.

Угода конверсійна – угода, яка передбачає купівлю однієї валюти за іншу.

Угода маргінільна – угода щодо купівлі цінних паперів за посередництвом брокера.

Угода онкбльна – угода, за якою ціна фіксується в процесі виконання контракту.

Угода офсетна – 1) угода, що передбачає взаємозалік купівлі-продажу цінних паперів та інших фінансових інструментів; 2) угода, за якою припиняються взаємні зобов'язання сторін на ф'ючерській біржі; 3) компенсаційна угода на відкритій товарно-ф'ючерській біржі без наявного товарного покриття перед купівлею-продажем контракту.

Угода репо – угода щодо продажу тих чи інших активів зі зворотним їх викупом. Ця угода поширена в операціях із цінними паперами.

Ультиматум, -у (лат. ultimatium, ultimus – останній) – рішуча, категорична вимога, супроводжувана погрозами; у міжнародних відносинах дипломатична нота з категоричною вимогою однієї держави до іншої про виконання в певний строк тих чи інших дій.

Ультімо (від італ. ultimo – останній, крайній) – 1) у банківській практиці – останній день місяця, кварталу, року; у комерційній та біржовій практиці – останній робочий день певного періоду, встановлений як термін виконання укладеної угоди; 2) відомості (дані) щодо котирування цінних паперів на кінець місяця, кварталу, року.

Унція (лат. uncia) – традиційна одиниця маси коштовних металів, насамперед золота (унція тройська); дорівнює 31,1035 г чистого золота.

Усереднення – 1) купівля цінних паперів під час зростання їх кон'юнктури з метою зниження середньої купівельної ціни; 2) продаж

цінних паперів під час спаду їх кон'юнктури з метою підвищення середньої ціни продажу.

Установа фінансова – установа, яка входить до складу фінансової системи країни, здійснює операції з фінансовими ресурсами чи регулює фінансові зв'язки та відносини (банки, фінансові фонди, страхові компанії, державні фінансові установи тощо).

Ф

Фактóринг, -у – юридично оформлені взаємини між фінансовим інститутом (фактором) і клієнтом, при яких фактор купує дебіторську заборгованість клієнта і забезпечує його додатковими послугами.

Факту́ра (від лат. *factura* – оброблення, побудова) – рахунок на проданий товар із зазначенням його кількості й вартості.

Фáктори виробні́цтва (лат. *factor*, той що робить, від *facio* – роблю) – будь-які елементи процесу виробництва, які впливають на нього, визначають його результати та ефективність.

Факту́ра (від лат. *factura* – оброблення, побудова) – рахунок, виписаний продавцем на ім'я покупця, який підтверджує вартість товару або послуги.

Фéрмер, -а – підприємець у сільському господарстві, власник сільськогосподарського підприємства.

Фідуці́р, -а – довірена особа.

Фіду́ція – договір (угода), що базується на довірі.

Фінанси – сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.

Фінансі́ст, -а – 1) спеціаліст із фінансів, кредиту і грошового обігу, а також з фінансування підприємницької діяльності; працівник (керівник) фінансової установи; банкір; 2) особа, основним джерелом доходів якої є фінансування діяльності інших осіб або яка сама здійснює значні фінансові операції чи певні фінансові проекти.

Фіна́нсовий план бі́знес-плану – розділ бізнес-плану, що розробляється з метою обґрунтування окупності та прибутковості інвестицій у певний проект.

Фіна́нсува́ння – забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва

продукції, науково-технічних досліджень, будівництва й переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо. Розрізняють фінансування: венчурне, експортне, інвестиційне, капітальних вкладень, кошторисно-бюджетне, опосередковане, попереднє, пряме, сезонне, спільне, цільове, шляхом отримання позик.

Фірма (від лат. *firma*) – організація, яка веде господарську діяльність.

Фірма-девелопер, -а – юридична особа, котра бере на себе функції щодо повної реалізації інвестованого капіталу.

Фіск, -у (франц. *fixe*, від лат. *fixus* – твердий, міцний, незмінний) – державна скарбниця; сховище грошей, коштовностей, інших матеріальних цінностей.

Фіска́льна політика (від лат. *fiskalis* – належить до інтересів казни) – зміни, які вносить уряд у розміри та умови оподаткування, а також у розмір та порядок державних витрат з метою стабілізації економіки.

Фіфо – 1) метод бухгалтерського обліку товарно-матеріальних запасів за ціною першої виготовленої партії товару або першої партії товару (матеріалів, сировини, напівфабрикатів тощо), яка надійшла на підприємство; 2) метод обчислення процентів у разі дострокового вилучення частини вкладу з банку. Полягає в тому, що вилученою вважається сума, яку було внесено першою.

Фло́тинг, -у – установлення такого режиму валютного регулювання, коли курсові співвідношення валют визначаються лише попитом і пропозицією валют.

Фонд, -у (франц. *fond*, від лат. *fundus* – основа) – 1) запаси, ресурси, нагромадження, капітал; 2) кошти чи матеріальні цінності, накопичувані з певною метою; 3) організація чи установа, що розпоряджається грошовим або матеріальним фондом. Існують фонди: амортизаційний, резервний банку, благодійний, відкладений, відшкодування, гарантування вкладів фізичних осіб, для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення, заробітної плати, інвестиційний, матеріального заохочення (ФМЗ), нагромадження, оплати праці, пайовий, пенсійний, погашення (викупний), позиковий, ремонтний, розвитку виробництва (ФРВ), соціального розвитку (ФСР),

споживання, стабілізаційний, статутний, страховий (резервний, або фонд ризику), страхування запасний.

Фонди валютного регулювання – кошти в чужоземній та національній валютах, призначені для регулювання валютних курсів і платіжних балансів через валютні інтервенції.

Фонди грошові – відособлена за цільовим призначенням частина коштів. Ф.г. бувають: централізовані – формуються на рівні держави згідно з прийнятими законодавчими і нормативними документами постійно; децентралізовані – формуються на рівні підприємств для забезпечення їхньої господарської діяльності.

Фонди основні – сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі. Згідно з чинною класифікацією, основні фонди поділяються на такі групи: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар, робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження, капітальні витрати на поліпшення земель (без споруд), інші основні фонди.

Фонди спеціальні (позабюджетні) – грошові фонди, що формуються з метою цільового фінансування видатків, не передбачених державним бюджетом. Поділяються на інвестиційні, стабілізаційні, позикові, благодійні, соціальні, майнового й особистого страхування та інші.

Фондовіддача – показник ефективності використання основних виробничих фондів.

Фондомісткість, -ості – вартість основних виробничих фондів, що припадає на одиницю обсягу виробництва продукції.

Фондоозброєність, -ості – економічний показник, що характеризує рівень технічної оснащеності праці, величину основних виробничих фондів, які використовує один працівник.

Форфейтинг, -у – кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі купівлі комерційним банком в експортера векселів, акцептованих імпортером.

Франчайзі – дрібний підприємець, який відкриває свою справу під керівництвом великої торговельної або промислової фірми.

Фузія (франц. fusion – злиття, від лат. fusio – плавлення) – поглинання фінансово сильними підприємствами слабких конкурентів шляхом злиття, об'єднання кількох однорідних підприємств в одне.

Ф'ючерна угода – термінова угода, яка передбачає купівлю-продаж права на товар з постачанням у майбутньому. При цьому партнери не передають один одному цінності, які купуються або продаються. Мета угоди – одержання різниці в ціні за період між укладанням контракту і його виконанням.

Ф'ючерс, -а фінансовий – довгострокова біржова угода, пов'язана з купівлею та продажем валюти, цінних паперів.

Х

Хеджування – форма страхування ціни та прибутку у ф'ючерних угодах.

Холдинг, -у (англ. holding, від hold – тримати, затримувати) – право на збереження контрольного пакету акцій.

Ц

Цесіонірій, -я (цесіонёр), -а – 1) особа, яка стає кредитором після надання їй права щодо повернення боргу; **2)** правонаступник, якому передається право на власність чи на операції з фінансовими цінностями; **3)** страхова компанія, яка бере на себе ризик щодо перестрашування (перестраховик).

Ціна – грошовий вираз вартості товару.

Ціна базисна – ціна, що її беруть за основу в плануванні і статистичному облікові для обчислення індексів, які характеризують динаміку виробництва, собівартості та інших економічних показників.

Ціна біржова – ціна, за якою товар реалізують на біржі; формується за співвідношенням попиту і пропозиції.

Ціна валовá – ціна товару, яка включає витрати на перевезення, страхування вантажу, митні збори та інші витрати.

Ціна курсовá – ціна, за якою на фондових біржах здійснюють операції з цінними паперами та чужоземною валютою.

Ціноутворення (ціноутворення) – процес формування цін, визначення їх рівнів та співвідношень.

Ч

Чек, -а альтернатівний (англ. check) – чек, виписаний на ім'я певної особи, але виплату коштів за яким здійснюють будь-якому пред'явникові.

Чек акцептований – чек, що має акцепт банку, який гарантує зарахування на рахунок отримувача суми коштів, вказаної в чекові.

Чек грошовий – чек, оплату якого здійснюють через виплати грошей пред'явникові чека.

Чек розрахунковий – чек, оплату якого здійснюють через перерахування грошей з рахунку чекодавця на рахунок пред'явника.

Число процентне – сумарний залишок коштів (заборгованості) за певний час на особовому рахунку клієнта банку, на який (залишок) за встановленою процентною ставкою банки нараховують проценти.

Ш

Швидкість обігу грошей – кількість разів на рік, яку кожна грошова одиниця із загальної маси грошей, що перебувають в обігу, використовується на купівлю готових товарів.

Шкала податкових ставок прогресивна – шкала процентних ставок, розміри яких зростають відповідно до зростання об'єкта оподаткування.

Шкала податкових ставок регресивно-прогресивна – шкала процентних ставок, розміри яких спочатку до певної величини об'єкта оподаткування зменшуються, а в разі його зростання понад цю величину – збільшуються.

Шкала податкових ставок регресивна – шкала процентних ставок, розміри яких зі зростанням розмірів об'єкта оподаткування зменшуються.

Штраф, -у – покарання (плата) за порушення однією зі сторін договірних зобов'язань.

Я

Якість, -ості – сукупність технічних, економічних, експлуатаційних, соціальних та інших властивостей речей і процесів, які характеризують їх корисність; один з головних показників ефективності виробництва, науково-технічного, економічного і соціального прогресу.

Якість кредитів – характеристика кредитів, наданих позичальникам, щодо спроможності останніх повернути їх кредиторам.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

2.1. Випишіть по 5 термінів вашого фаху, різних за походженням (з латинської, німецької, французької, англійської, італійської мов). Яка з мов є найпродуктивнішим донором для економічної термінології?

Зразок: гарант (з франц. *garant*); валюта (від італ. *valuta*, від лат. *valeo* коштую).

2.2. Випишіть по 10 термінів іншомовного походження: 1) з наголосом на першому складі; 2) з наголосом на другому складі; 3) з наголосом на третьому складі; 4) з наголосом на четвертому складі.

Зразок: 1) лістинг; 2) ліфо; 3) дивіденд; 4) ліцензіар.

2.3. Поясніть термінологічні значення паронімів у сфері економіки, доберіть їх дефініції: *акселератор* – *акселерат*; *акцент* – *акцент*; *амплікація* – *аплікація*; *банко* – *банк*; *компанія* – *кампанія*; *комітент* – *комітет*. Складіть з ними словосполучення.

2.4. Запишіть терміни *ажур*, *актив*, *акція*, *база*, *дельта*, *девізи*, *каса*, *комісія*, *легенда* разом з їх дефініціями. Поясніть лексичне значення слів-омонімів до них. Складіть з ними словосполучення.

2.5. Доберіть до термінів на літери **Д, І, Е** антоніми: 1) лексичні; 2) морфологічні. Поясніть способи творення термінів-антонімів.

Зразок: 1) конкуренція – співпраця; 2) імпорт – експорт (префіксальний спосіб).

2.6. Випишіть зі словника 5 багатозначних термінів-іменників, поясніть їх лексичне значення. Складіть з ними словосполучення.

Зразок: клімат – клімат інвестиційний, клімат сприятливий, клімат помірний.

2.7. Випишіть терміносполуки, до складу яких входять іменники **книга**, **книжка**. Поясніть відмінності в лексичному значенні цих слів.

2.8. Випишіть зі словника по 5 термінів, що пишуться з *м'яким знаком*: 1) *власне українські*; 2) *запозичені*. Поясніть особливості вживання м'якого знака у власне українських та іншомовних словах.

Зразок: 1) вартість 2) тантьєма.

2.9. Випишіть зі словника по 10 запозичених термінів: 1) з літерою **И**; 2) з літерою **I**. Поясніть їх правопис правилами Українського правопису 2019р.

Зразок: 1) кредит; 2) капітал.

2.10. Випишіть зі словника по 10 запозичених термінів: 1) з літерою **Е**; 2) з літерою **Є**. Поясніть їх правопис правилами Українського правопису 2019р.

Зразок: 1) картотека; 2) клієнт.

2.11. Випишіть зі словника по 10 запозичених термінів, що пишуться: 1) з апострофом; 2) без апострофа. Поясніть їх правопис правилами Українського правопису 2019р.

Зразок: 1) ф'ючерс; 2) бюджет.

2.12. Випишіть терміни з подвоєними приголосними у словах: 1) *власне українських*; 2) *запозичених*. Поясніть їх правопис правилами Українського правопису 2019р.

Зразок: 1) знецінення; 2) іммобілізація.

2.13. Випишіть по 5 термінів, що вживаються: 1) *лише у формі однини*; 2) *лише у формі множини*.

Зразок: 1) аванс; 2) активи.

2.14. Випишіть по 10 термінів-іменників чоловічого роду II відміни, поставте їх у формі родового відмінка однини. Поясніть закінчення правилами Українського правопису 2019р. : 1) *-а (-я)*; 2) *-у (-ю)*.

Зразок: 1) кредитора; 2) лагу.

2.15. Випишіть 5 термінів-іменників на позначення дії. Утворіть від них дієслівні форми: 1) *інфінітив*; 2) *активні і пасивні дієприкметники*; 3) *дієприслівники доконаного і недоконаного виду*.

Зразок: заощадження – 1) заощаджувати; 2) заощаджений, заощаджуваний; 3) заощаджуючи, заощадивши.

2.17. Доберіть спільнокореневі слова, що належать до різних частин мови, до термінів на літеру **К**.

Зразок: конкуренція – конкурент (імен.), конкурувати (дієслово), конкурентний (прикм.), конкуруючи (дієприсл.).

2.18. Запишіть 10 термінів-назв осіб за професією чи сферою діяльності. Визначте спосіб їх творення. Які суфікси є найпродуктивнішими для творення таких термінів?

Зразок: акцептант (суфіксальний, *-ант-*).

2.19. Запишіть по 5 термінів, утворених способом:

1) *основоскладання*; 2) *словоскладання*. Поясніть їх правопис правилами Українського правопису 2019р.

Зразок: 1) капіталомісткість; 2) бізнес-план.

2.20. Випишіть 10 термінів-комполітів, утворених поєднанням основ власне українських і запозичених слів.

Зразок: 1) жиророзрахунки.

2.21. Запишіть 7-10 запозичених невідмінюваних термінів-іменників, визначте їх рід.

Зразок: фіфо (середній рід)

2.22. Запишіть 5 пар запозичених термінів-синонімів разом з їх дефініцією.

Зразок: індосант – жирант.

2.23. Запишіть запозичені терміни-іменники, доберіть до них українські еквіваленти.

Зразок: кредит – позика.

2.24. Випишіть по 5 терміносполук, які ілюструють такі найпоширеніші в економічній термінології структурні моделі: «*прикметник + іменник*», «*іменник + іменник*», «*іменник + іменник + іменник*», «*іменник + прикметник + прикметник*», «*прикметник + прикметник + іменник*», «*прикметник + іменник + іменник*», «*іменник + прикметник + іменник + іменник*».

Зразок: заробітна плата; закон вартості; закон грошового обігу; методи планування прибутку; методи нормування обігових коштів.

2.25. Визначте структуру (*слово*: просте, складне; *словосполучення*: двокомпонентне, трикомпонентне) 10 термінів на літеру. Зробіть висновок, яка структура є найпоширенішою в економічній сфері.

2.26. Випишіть по 10 прикладів термінів-іменників, що: 1) називають опредмечену ознаку й утворені від прикметників; 2) називають процес і є

віддієслівними. Поясніть, чому терміни-іменники є найпоширенішими в усіх термінологіях.

Зразок: 1) ліквідність (від прикметника *ліквідний*); 2) запозичення (від дієслова *запозичувати*).

2.27. Випишіть 5-7 термінів-абревіатур разом з їх повними назвами.

Зразок: МВФ – Міжнародний валютний фонд.

2.28. Випишіть 5 термінів, утворених способом вторинної номінації.

Зразок: мінімальний споживчий кошик.

2.29. Назвіть, спираючись на словник, найбільш важливі орфографічні правила та морфологічні норми, необхідні для правильного використання термінів у фаховому писемному спілкуванні.

2.30. Підготуйте лаконічну інформацію (тривалістю 3-5 хвилин), наводячи приклади зі словника, про функції термінів у мові фаху та особливості їх частиномовної природи.

2.31. Підготуйте коротку інформацію (тривалістю 3-5 хвилин) про структуру термінів економічної сфери, ілюструючи її прикладами зі словника.

2.32. Підготуйте лаконічну інформацію (тривалістю 3-5 хвилин) про мовне походження термінів економічної сфери. Сформулюйте висновок про доречність запозичених термінів.

2.33. Підготуйте інформацію (тривалістю 3-5 хвилин) щодо способів творення термінів економічної сфери. Які з них є найпродуктивнішими?

2.33. Підготуйте інформацію про місце економічних термінів у електронних словниках.

2.34. Підготуйте інформацію про джерела омонімії в економічній термінології.

2.35. Підготуйте інформацію про місце паронімів у економічній термінології.

2.36. Підготуйте інформацію, чи завжди терміни вашого фаху відповідають усім вимогам до них (багатозначність, наявність синонімів тощо).

2.37. Підготуйте презентацію (3-5 хвилин) для одногрупників про нову літературу з вашого фаху, видану в Україні та за кордоном за останні 5 років.

2.38. Складіть перелік перекладних та тлумачно-перекладних словників економічної сфери, які вийшли друком за останні 20 років. Наведіть приклади словникових статей 5 словників.

3. РЕКОМЕНДОВАНА НАУКОВО-НАВЧАЛЬНА І НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ №3 «НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» 3 «УМПС»

1. Бондарчук К.С. Українська мова: Навчальний посібник для слухачів підготовчих курсів та вступників до ВНЗ. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 384с. (Гриф МОН України).

2. Бондарчук К.С. Українська мова: Довідник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. 208с. (Гриф МОН України).

3. Конспект лекцій з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл.: Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. 62с.

4. Методичні вказівки та практичні завдання з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів 1 курсу економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання (Літературні мовні норми, 1 модуль) / Укл.: Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. 42 с.

5. Методичні матеріали з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» до теми «Ділові папери як засіб мовної комунікації» (2 модуль) для самостійної роботи студентів усіх форм навчання / Укл. Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. 62 с.

6. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 594 с.

7. Кацавець Р. Ділова українська мова. За новим українським правописом: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2022. 324 с.

8. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 592с.

9. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. Київ: Каравела, 2018. 352 с.

10. Новий український правопис. Київ: ЦУЛ, 2022. 284с.

11. Паращук В.Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібн. Київ: Академія, 2010. 240с.

12. Пентилюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.В. Ділове спілкування та культура мовлення: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2011. 224 с.

13. Семеног О.М. Культура наукової української мови Київ: Академія, 2010. 216 с.

Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації (ДСТУ 4163: 2020). Київ, 2020. 15 с.

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТЕРМІНОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-російсько-український термінологічний словник з бухгалтерського обліку та аудиту / Укл. О.Д. Канікевич. Київ: Лібра, 2003. 256с.
2. Англо-український словник ділових термінів. Економіка. Фінанси. Банківська справа. Маркетинг. Менеджмент. Англо-укр. Понад 20000 термінів / Укл. С.І. Юрій, Й.М. Бескид, Ф.К. Кузик та ін. За ред. д.е.н., проф. С.І. Юрія. Тернопіль: Карт-бланш, 2003. 373с.
3. Англо-український словник з бізнесу / За ред. Н.М.Семко. Львів, 2006.
4. Англо-український тематичний словник для ділового спілкування (менеджмент, маркетинг, банківська справа). Близько 16000 слів та словосполучень / За загальною ред. І.Г.Анікеєнко. К.: Ленвіт, 2003. 224с.
5. Англо-український тлумачний словник економічної лексики/ Укл. Анна Шинків. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 429с.
6. Банківська енциклопедія / А.А. Пересада, А.М.Поддєрьогін, М.І. Савлук та ін.; за ред. А.М. Мороза. К.: Фірма «Ельтон», 1993. 327с.
7. Бізнес: словник-довідник / В.М. Бойко, П.Г. Вашків.– К.: Україна, 1995. 157с.
8. Ділова лексика: англо-український, українсько-англійський словник / Укл. О.М.Акмалдінова, С.С. Кіраль, О.О. Письменна. К: ВЦ «Академія», 2011. 296с. (Серія «Nota bene»).
9. Загородній А.Г. Податки, збори, обов'язкові платежі: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, М.Й. Серевко. Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 1998. 84с.
10. Загородній А.Г. Цінні папери. Фондовий ринок: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Н.О. Шпак. Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 1997. 108с.
11. Новий російсько-український словник-довідник юридичної, банківської, фінансової, бухгалтерської та економічної сфери: близько 85 тис. слів / Укл. С.Я. Ермоленко, К.В. Ленець, Л.О. Пустовіт. К.: Довіра, 1998. 783с.
12. Російсько-український словник фінансової термінологіки для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання. (Бухгалтерський облік та аудит. Маркетинг. Фінанси та банківська справа)/ Укл. Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 42 с.
13. Тлумачний фінансовий словник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл. Бондарчук К.С. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 90 с.
14. Словник податкових фінансових та юридичних термінів: англо-російсько-український, українсько-російсько-англійський / Укл. С. Ніколайчук, Ю. Ніколайчук. К.: Фірма «ІНКОС», 2011. 328с.
15. Словник-посібник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський. / Укл. О.М. Дрозд, В.В.Дубічинський, А.С. Д'яков, В.А. Зубарєва, Т.Р. Кияк. К., 1997.
16. Українсько-російсько-англійсько-німецький словник. Тлумачний та перекладний словник термінів ринкової економіки / За редакцією проф. Т.Р.Кияка. К.: Обереги, 2003.
17. Українсько-російсько-англійський термінологічний словник з економічної теорії / Укл. К.М. Краус, Н.М. Краус. К.: Центр учбової літератури, 2015. 328с.